

Trvalá udržitelnost

Teoretický východiskový dokument

OBSAH

Úvod do teoretického východiskového dokumentu	4
1. Trvalá udržateľnosť – Úvodné informácie	5
2. Udržateľné Bývanie	11
3. Udržateľné Financie	23
4. Udržateľná Mobilita	30
5. Udržateľné Potraviny	34
6. Udržateľné Produkty: Komplexný prístup EÚ k výrobe produktov so zníženou spotrebou zdrojov	40
6.1. Ekodizajn and Energetické označovanie	42
6.2. Ekolabel	46
6.3. Predčasné Zastarávanie	50
7. Vymožiteľnosť práva – udržateľné produkty	55
7.1. Zavádzajúce ekologické tvrdenia a potenciálne problémy	55
7.2. Práva spotrebiteľa a čo môže prispieť k výrobkom s dlhšou životnosťou	57
7.3. Nové nariadenie o dohľade nad trhom	61

Tento materiál bol vytvorený v rámci projektu Consumer PRO, ktorý je iniciatívou Európskej komisie realizovaný v rámci Európskeho spotrebiteľského programu. Podpora Európskej komisie však nepredstavuje schválenie obsahu tohto materiálu, ktorý vychádza výlučne z názorov jeho autorov. Komisia preto nenesie zodpovednosť za akékoľvek uplatnenie informácií, ktoré sú v tomto dokumente obsiahnuté.

ÚVOD DO TEORETICKÉHO VÝCHODISKOVÉHO DOKUMENTU

Vážený čitateľ,

Tento teoretický východiskový dokument je súčasťou vzdelávacích zdrojov spracovaných v rámci projektu **Consumer Pro**, ktorý vznikol z iniciatívy EÚ, a jeho cieľom je, aby boli spotrebiteľské organizácie a ďalší aktéri spotrebiteľskej politiky lepšie pripravení na ochranu spotrebiteľov v svojej krajine.

Cieľom tohto dokumentu je poskytnúť Vám a Vaším tímom užitočné a relevantné informácie o trvalej udržateľnosti. Tento dokument pokrýva päť kľúčových oblastí, v ktorých môžu mať európski spotrebitelia a spotrebiteľská politika najväčší vplyv a príležitosť na angažovanie sa v oblasti klimateckej krízy, a to predovšetkým **udržateľné potraviny, financie, mobilita, bývanie a trvalá udržateľnosť v oblasti výrobkov a presadzovanie práva**.

Každá oblasť je riešená s ohľadom na tieto aspekty:

- prečo je to dôležité pre spotrebiteľov
- aký je politický program na úrovni EÚ
- aké sú úlohy národných a európskych spotrebiteľských organizácií a ďalších aktérov
- zdieľanie niektorých praktických príkladov a nástrojov, prípadových štúdií, kampaní a komunikácie od národných spotrebiteľských organizácií

Tento teoretický východiskový dokument je súčasťou série vzdelávacích zdrojov. Okrem tohto dokumentu existujú doplňujúce teoretické podklady o všeobecnom spotrebiteľskom práve a digitálnych právach.

O projekte Consumer PRO

*Projekt **Consumer PRO** je projekt Európskej komisie realizovaný v rámci Spotrebiteľského programu EÚ prostredníctvom európskej spotrebiteľskej organizácie - BEUC. Hlavným cieľom projektu je prostredníctvom neformálneho vzdelávania budovať kapacity európskych spotrebiteľských organizácií v celej EÚ, na Islande a v Nórsku v odborných témach kľúčových odvetví. Viac informácií získate, ak nám napíšete na info@consumer-pro.eu*

1. TRVALÁ UDRŽATEĽNOSŤ – ÚVODNÉ INFORMÁCIE

Prečo je trvalá udržateľnosť pre spotrebiteľov dôležitá

V celej európskej populácii vzrastá obava z klimatických zmien, ako aj vedomie, že sú potrebné ďalšie opatrenia v oblasti klímy. Z prieskumu Eurobarometra¹ o postojoch Európanov ku klimatickým zmenám od marca 2020 vyplýva, že:

- **94% občanov všetkých členských štátov EÚ tvrdí, že ochrana životného prostredia je pre nich dôležitá,**
- **91% občanov uviedlo, že klimatická zmena je vážnym problémom v EÚ,**
- **podľa 83%, európska legislatíva musí nevyhnutne prispieť k ochrane životného prostredia.**

Hodnotiaca tabuľka spotrebiteľských podmienok z roku 2019 naznačuje, že viac ako polovica spotrebiteľov v EÚ (56,8%) uvádza, že aspoň niektoré z ich nákupných rozhodnutí sú ovplyvnené environmentálnymi požiadavkami².

To zodpovedá zisteniam mnohých členských organizácií BEUC, ktoré si všimli rastúci záujem spotrebiteľov o témy udržateľnosti. V dôsledku toho dostávajú vnútroštátne spotrebiteľské organizácie čoraz viac otázok od spotrebiteľov a viac sa zaujímajú o to, ako by mohli poskytovať ľuďom užitočné rady a nástroje, ako sú napríklad hodnotenia produktov a mobilné aplikácie.

Práve to sú dôvody, pre ktoré sme vyvinuli vzdelávací modul Consumer PRO ako aj zdroje týkajúce sa udržateľnosti - aby sme vás ako profesionálov v spotrebiteľskej oblasti podporili pri podpore a vzdelávaní spotrebiteľov v tejto sfére, aby zmenili svoje správanie, ako aj pri presadzovaní a lobovaní v mene spotrebiteľov.

Politická agenda – úroveň EÚ

Dôležitosť environmentálnych otázok pre európskych občanov a ich obavy z klimatických zmien sa odrážajú aj v politickej agende EÚ. V dôsledku tlaku verejnosti si EÚ teraz stanovila za cieľ, že do roku 2050 bude mať čisté nulové uhlíkové hospodárstvo (tzv. uhlíková neutralita) a do roku 2030 zvýši svoj cieľ zníženia emisií zo súčasných 40%, na 50 alebo možno 55% do roku 2030.

S cieľom zaviesť potrebné štrukturálne zmeny oznámila Európska komisia vo svojom dokumente označovanom ako „Európska Zelená Dohoda“ (December 2019) opatrenia na zaistenie udržateľnosti potravinových systémov, zlepšenie energetickej účinnosti dopravy a budov, presun európskych dodávok energie na viac obnoviteľné zdroje energií a výrobu výrobkov, ktoré vydržia dlhšie, sú lepšie opraviteľné a recyklovateľné. **Európska Zelená Dohoda je komplexným politickým usmernením na nasledujúcich päť rokov a ďalej.** Všetky ostatné politiky EÚ, ako napríklad

1

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getSurveydetail/instruments/special/surveyky/22>

57

2

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/consumer-conditions-scoreboard-2019-factsheet_en.pdf

priemyselná politika, politika výskumu, mobilita, potraviny, financie, energetika atď. musia byť v súlade s jej cieľmi. Aby sme však uspeli, bude potrebné uskutočniť hlboké systémové zmeny v spôsobe nášho života, výroby, spotreby tepla a pohybu³. Taktiež bude potrebné, aby sa tvorcovia politik zamerali nielen na „zmenu podnebia“, ale aby zabezpečili aj riešenie širších spoločenských a environmentálnych výziev, ako sú chemikálie, biodiverzita, využívanie pôdy a výroba potravín.

Spotrebiteľské hnutie spolu s ostatnými skupinami občianskej spoločnosti zohráva zásadnú úlohu pri zabezpečovaní dosiahnutia vizie a napĺňaní cieľov načrtnutých v novej Európskej Zelenej Dohode, keď dohliada na to, aby členské štáty konali v súlade s parížskymi záväzkami⁴.

Politická agenda na národnej úrovni

- **Strategické dokumenty**, ktorými sa v danej oblasti riadi SR možno nájsť na stránke Ministerstva životného prostredia SR, tu: <https://www.minzp.sk/strategicke-dokumenty/>

- **Adaptácia SR na zmenu klímy na národnej úrovni**

Prvým komplexnejším dokumentom, ktorý sa snažil prepojiť scenáre a možné dôsledky zmeny klímy s návrhmi vhodných proaktívnych adaptačných opatrení bola *Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (pdf, 3,31 MB)*, schválená *uznesením vlády SR č. 148/2014*. Stratégia považuje za prioritné najmä šírenie informácií o problematike adaptácie na všetkých stupňoch riadenia ako aj vo vzťahu k širokej verejnosti a posilnenie inštitucionálneho rámca pre adaptačné procesy v SR. *Uznesením vlády SR č. 478/2018* bola schválená *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia (pdf, 2,83 MB)*. Jej hlavným cieľom je zvýšenie odolnosti a zlepšenie pripravenosti Slovenskej republiky čeliť nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy a ustanovenie inštitucionálneho rámca a koordinačného mechanizmu na zabezpečenie účinnej implementácie adaptačných opatrení na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach. Dňa 06.10.2020 zverejnilo Ministerstvo životného prostredia SR na svojej úradnej tabuli Oznámenie o strategickom dokumente – **Akčný plan pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu**, vid': <https://www.minzp.sk/uradna-tabula/ine/oznamenie-strategickom-dokumente-akcny-plan-implementaciju-strategie-adaptacie-sr-zmenu-klimy.html>

Zdroj: <https://www.minzp.sk/klima/adaptacia-zmenu-klimy/>

- **Uplatňovanie Agendy 21**, zdroj: <https://www.minzp.sk/strategicke-dokumenty/agenda->

3

Pozri napr: Európska agentúra pre životné prostredie (2019): Prechody udržateľnosti - politika a prax, <https://www.eea.europa.eu/publications/sustainability-transitions-policy-and-practice>

4

Zmluvné strany Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene podnebia dosiahli 12. decembra 2015 priekopnícku dohodu v boji proti zmene podnebia a na urýchlenie a zintenzívnenie opatrení a investícií potrebných pre udržateľnú nízkouhlíkovú budúcnosť. Hlavným cieľom Parížskej dohody je posilniť globálnu reakciu na hrozbu zmeny podnebia udržaním globálneho nárastu teploty v tomto storočí hlboko pod 2 stupňami Celzia nad úrovňou pred industrializáciou a pokračovať v úsilí o ďalšie obmedzenie nárastu teploty na 1,5 stupňa Celzia.. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/what-is-the-paris-agreement>.

Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED), ktorá sa konala v roku 1992 v Rio de Janeiro bola zameraná na všestranné otázky hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja (trvalo udržateľného rozvoja - TUR). K jej základným východiskovým a koncepčným výstupom patrí rezolúcia č. 1 Deklarácie z Rio de Janeiro o životnom prostredí a rozvoji (Riodeklaráciu) a Agenda 21. storočia (AGENDA 21), z ktorých vyplynuli aj zásady a trendy trvalo udržateľného rozvoja v rámci energetiky, dopravy, poľnohospodárstva, lesníctva, priemyslu, obchodu, zdravotníctva, využívania prírodných zdrojov; veľká pozornosť sa začala venovať tiež trvalo udržateľnej produkcii a spotrebe, ako aj sociálnym a ekonomickým dimenziám trvalo udržateľného rozvoja. Slovenská republika súhlasila s pristúpením k Riodeklarácii a k AGENDE 21 uznesením vlády SR z 8. septembra 1992 č. 118 k informácii o priebehu a výsledkoch Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji. Dňa 10. 10. 2001 bola vládou SR prijatá Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja.

- Uplatňovanie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, zdroj: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>

Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj bola prijatá členskými štátmi OSN v roku 2015 a je súhrnom globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti, medzi ktoré patria aj klimatické zmeny.

Zodpovednosť za Agendu 2030 je na Slovensku rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Na podporu iniciatív a lokálnych miniprojektov zameraných na implementáciu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj má slúžiť **mikrograntová schema** vytvorená Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR v spolupráci s mimovládnyimi partnermi..

- **Príspevky SR k Parížskej dohode:**

Parížska dohoda z decembra 2015 priniesla dohodu krajín o boji proti zmene klímy a podpore rozvojových krajín. Dňa 22. apríla 2016 (Deň Zeme) bola Parížska dohoda v sídle OSN v New Yorku sprístupnená na podpis, pričom účinnosť nadobudla dňa 4. novembra 2016 (po jej ratifikácii 55 krajinami). Jedným zo záväzkov parížskej klimatickej dohody je finančná podpora rozvojovým krajinám na projekty súvisiace so zmenou klímy, ktorá sa uskutočňuje prostredníctvom Zeleného klimatického fondu, do ktorého Slovensko po prvý raz prispelo sumou 2 milióny amerických dolárov (približne 1,8 milióna Eur) v roku 2019. Viď: http://slovakdev.sk/tabulky-a-grafy/celkovapomoc?filter%5Bdonor%5D%5B%5D=00678678&sort_by=donor_name.asc

Účasť spotrebiteľských organizácií

Spotrebiteľské organizácie sa v minulosti podieľali na politikách v oblasti životného prostredia iba čiastočne, a to na tých, ktoré sa týkajú informácií určených pre spotrebiteľa, ako sú environmentálna značka a označovanie energetických štítkov alebo automobilov, politiky v oblasti dizajnu výrobkov a ochrany práv spotrebiteľa.

V posledných rokoch sa však spotrebiteľské hnutie stalo vnímavejším k ochrane planéty a rastie porozumenie, že je potrebné brať do úvahy záujmy budúcich generácií.

Zvýšené povedomie verejnosti, ako aj tvorcov politik o hrozbách súvisiacich s klimatickými zmenami zdôrazňuje potrebu spolupráce medzi obhajcami spotrebiteľov a tvorcami politik. Je kľúčové, aby sa spotrebiteľia skutočne podieľali na zavádzaní politik, aby tieto boli úspešné. Či už v spôsobe stravovania, pohybu, cestovania, bývania v domácnostiach alebo používania produktov a služieb, je potrebné zásadné množstvo zmien v postojoch a správaní spotrebiteľov. Je preto nevyhnutné, aby politiky, ktoré sa začnú uplatňovať v nasledujúcich mesiacoch a rokoch, postavili spotrebiteľov do centra všetkých dôležitých opatrení.

Európski spotrebiteľia majú obrovskú kúpnu silu a pre planétu je rozdiel, či sa rozhodnú pre udržateľné alebo neudržateľné výrobky a služby. Väčšina rozhodnutí spotrebiteľov o nákupe sa robí pred nákupom v obchodoch a preto je výzvou osloviť spotrebiteľov vopred. Spotrebiteľské organizácie zohrávajú v tomto procese dôležitú úlohu a konajú ako dôveryhodní sprostredkovatelia, ktorí každodenne informujú milióny ľudí prostredníctvom časopisov, liniek pomoci, webových článkov a videí. Je však potrebné sprístupniť navyše udržateľnejšie výrobky a služby, s ktorými môžeme zákazníkom poradiť.

V nadchádzajúcich rokoch bude potrebné zachovať úlohu spotrebiteľských skupín a odborníkov v spotrebiteľskej oblasti, aby pokračovalo napríklad:

- Poskytovanie nezávislého poradenstva o udržateľných výrobkoch a službách spotrebiteľom.
- Testovanie výrobkov a služieb s ohľadom na ich dopad na životné prostredie
- Organizovanie skupinových nákupov s cieľom znížiť ceny udržateľných výrobkov, napríklad solárnych panelov⁵.
- Zapojenie spotrebiteľov do diskusií o prechode prostredníctvom: správy webových komunit, kde sa môžu členovia navzájom rozprávať o svojich skúsenostiach, napr. s využívaním obnoviteľných zdrojov energie⁶, organizovania festivalov s cieľom informovať ľudí o tom, ako budeme / môžeme žiť v budúcnosti⁷, a pri hromadných akciách, ako je zhromažďovanie fotografií od spotrebiteľov zachytávajúcich nežiadúci a nepotrebný odpad z obalov a ich zasielanie politikom a hospodárskym subjektom.
- Spolupráca so sociálnymi pracovníkmi pomáhajúcimi spotrebiteľom, ktorí majú ťažkosti s platením svojich účtov za energiu a vzdelávanie spotrebiteľov v oblasti efektívneho využívania energie v ich domácnostiach.

⁵ Pozri Kapitola 3 o Bývaní

⁶ Pozri Kapitola 3 o Bývaní

⁷ <https://www.altroconsumo.it/festival-2019#>

- Spolupráca so školami a školenia učiteľov⁸.
- Organizovanie demonštračných workshopov s cieľom vysvetliť ľuďom, ako používať nové produkty a služby, napríklad elektrické vozidlo⁹.
- Uskutočňovanie výskumu o potrebách a preferenciách spotrebiteľov, napríklad silného želania spotrebiteľov znížiť množstvo odpadu alebo mať trvanlivejšie výrobky¹⁰¹¹.
- Rozvoj kapacitných výcvikových programov s cieľom posilniť a lepšie pripraviť spotrebiteľské organizácie a ďalšie subjekty v spotrebiteľskej politike na ochranu spotrebiteľov v ich krajinách, a to aj v oblasti udržateľnosti.
- Programovanie aplikácií, ktoré majú pomôcť spotrebiteľom vyhnúť sa škodlivým chemikáliám vo výrobkoch a zvoliť si zdravšie jedlo¹².
- Podpora dôveryhodných značiek environmentálnej excelentnosti u spotrebiteľov, ako napríklad environmentálna značka EU Ecolabel.

Udržateľnosť vo svetle COVID 19

V čase písania tohto článku nie sú známe krátkodobé, strednodobé ani dlhodobé dopady pandémie COVID 19, je však zrejmé, že kríza okamžite, strednodobo aj z dlhodobého hľadiska drasticky ovplyvní všetky naše životy a sociálnu súdržnosť. Okrem riešenia okamžitej reakcie na zdravie diskutujú tvorcovia politík na národnej, európskej a medzinárodnej úrovni o politických opatreniach, ktoré môžu zmierniť negatívne ekonomické a sociálne dopady pandémie. Týka sa to okamžitej núdzovej podpory, ale zahŕňa to aj rozhodnutia o dlhodobějších investíciách na oživenie ekonomiky po skončení bezprostrednej zdravotnej krízy.

Reformy **Európskej Zelenej Dohody** musia zostať na dobrej ceste, pretože naším cieľom nemôže byť iba návrat späť k „starému normálu“, ktorý je motorom klimatickej krízy. Všetky verejné peniaze na záchranu spoločností by mali byť podmienené zmenou smerom k väčšej udržateľnosti. V prvom rade bude potrebné neopakovať chyby z minulosti, napríklad finančnú a hospodársku krízu v roku 2009, keď sa mnohí zhodli, že z krízy nemôžeme vystúpiť, ako sme do nej vstúpili, v praxi sa to však zmenilo len málo. Spotrebiteľské organizácie sú odhodlané hrať aktívnu úlohu v procese prechodu.

⁸ Projekt MundoOn v Portugalsku na školenie učiteľov: <https://decojovem.pt/iniciativa/mundon/>

⁹ Workshop Občianske poradenstvo pre elektrické vozidlá 2019
<https://www.youtube.com/watch?v=i3KkP0AohI8&feature=youtu.be>

¹⁰ Pozri kapitolu 7.3 o projekte PROMPT.

¹¹ Nemecký Verbraucherzentrale Bundesverband zistil na základe [prieskum verejnej mienky](#), že 96% spotrebiteľov si myslí, že je dôležité, aby vzniklo menej odpadu z obalov and [89% si myslí](#), že EÚ by mala zaviesť výrobcov veľkých domácich spotrebičov, aby vyrábali výrobky lepšie opraviteľné..

¹² Členovia BEUCu, Forbrugerrådet TÆNK (Dánsko), Sveriges Konsumenter (Švédsko) and VKI (Rakúsko) sú súčasťou projektu LIFE financovaného Ask Reach: <https://www.askreach.eu/partners-and-supporters/>. Forbrugerrådet TÆNK tiež naprogramoval aplikáciu 'Kemiluppen' and UFC Que Choisir the App 'QuelCosmetic', ktorá má pomôcť spotrebiteľom pri výbere kozmetiky, ktorá neobsahuje určité škodlivé chemikálie.

Zatiaľ čo Európska komisia v súčasnosti uisťuje organizácie občianskej spoločnosti, že zostanú na ceste k reformám Európskej zelenej dohody, kríza COVID-19 bude mať nevyhnutne vážne dopady a bude rozhodujúca pre otázku, či môžeme klimatickú krízu vyriešiť včas.

Z pohľadu spotrebiteľa existujú riziká aj príležitosti. Je dôležité, aby ste sa zamysleli nad národným kontextom a zohľadnili tieto faktory pri formulovaní príslušných stratégií reakcií pre vnútroštátnych odborníkov v oblasti ochrany spotrebiteľa.

Medzi rizikami vidíme nasledujúce:

- Na investície do štrukturálnych zmien bude k dispozícii menej verejných peňazí. Môže to mať napríklad vplyv na rozpočty určené na výskum a inovácie, zavedenie modelových projektov s novými infraštruktúrami (napríklad nabíjacie stanice pre elektrické vozidlá), ekologické verejné budovy (napr. pasívne kancelárske budovy s inovatívnymi koncepciami pre svetlo, vetranie, zber dažďovej vody, využívanie obnoviteľných energií atď.)¹³
- Odpor tvorcov vnútroštátnych politík proti projektu Európska zelená dohoda.
- Menej pozornosti spotrebiteľov, pretože sa zaoberajú inými problémami, vďaka ktorým je zvyšovanie povedomia výzvou.
- Menšia schopnosť spotrebiteľov, ktorí prišli o prácu, žiť udržateľnejšie pre prípad, že by to bolo nákladnejšie.
- Viac pohnútok pre spoločnosti, aby zradili spotrebiteľov, napríklad požadovanie vyššej ceny za „udržateľné“ výrobky, aj keď nespĺňajú to čo sľubujú.

Medzi príležitosťami vidíme nasledujúce faktory:

- Viac povedomia medzi spotrebiteľmi o tom, že zmena je nevyhnutná, možná a uskutočniteľná.
- Nové zručnosti, vedomosti a záujmy niektorých spotrebiteľov, ktoré si vytvorili počas obmedzenia slobody pohybu ako je varenie a šitie, hranie sa s deťmi, podpora miestnych malých spoločností, širšie využívanie videokonferencií na profesionálne účely.
- Nové a posilnené ocenenie neporušeného prostredia, ako je menej hluku, čistý vzduch, spev vtákov v mestách atď.
- Nové prostriedky na zmenu životného štýlu, ako je výmena oblečenia, hračiek a kníh, dlhšie používanie výrobkov a ich oprava, častejšie varenie doma namiesto chodenia do reštaurácie, trávenie kvalitného času s rodinou lokálnejšie kvôli ekonomickému tlaku.
- Viac solidarity a pocit, že môžeme prekonať veľkú krízu, ak všetci spolupracujeme a konáme viac v spoločnom záujme. To môže u ľudí vyvolať pocit, že nie sú bezmocní a že na ich konaní záleží.

¹³ Rokovania o ďalšom viacročnom rozpočte EÚ skutočne naznačujú, že na program v oblasti zdravia, výskum a vývoj, ako aj na ochranu životného prostredia môže byť k dispozícii menej peňazí, ako sa pôvodne navrhovalo na obdobie 2021 - 2027. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/priorities/eu-s-long-term-budget/20200722IPR83804/eu-long-term-budget-deal-must-be-improved-for-parliament-to-accept-it>

2. UDRŽATEĽNÉ BÝVANIE

Prečo je pre spotrebiteľov dôležité udržateľné bývanie

Spotrebitelia zaznamenávajú nárast svojich účtov za energiu a mnohí majú ťažkosti s udrzaním svojich účtov pod kontrolou, pretože žijú v neefektívnych domoch alebo nemajú prístup k udržateľnejším riešeniam.

Budovy majú v súčasnosti najväčší podiel na spotrebe energie v EÚ. Predovšetkým bytový sektor predstavuje 45% z celkovej spotreby energie na kúrenie a chladenie v EÚ. **Európske bývanie sa musí stať udržateľným, aby sa dosiahli klimatické ambície EÚ.** Pretože väčšina bytového fondu do roku 2050 existuje už dnes, mala by sa pozornosť zamerať na dekarbonizáciu budov prostredníctvom vyššej miery renovácie, prechodu na obnoviteľné kúrenie a chladenie, využívanie najefektívnejších výrobkov a zariadení, inteligentných systémov správy budov/zariadení a zlepšovanie materiálov pre izolácie.

Zatiaľ čo energeticky účinné domy sú dobré pre peňaženku spotrebiteľov, dobré pre podnebie a dobré pre verejné zdravie (menšie znečistenie ovzdušia), spotrebitelia často ťažko vidia výhody investovania do renovácie a chýbajú im potrebné nástroje. Podpora financovania je buď málo známa, alebo jednoducho nedostupná. Podľa členov organizácie BEUC, národných spotrebiteľských organizácií, sú hlavnými problémami, ktoré bránia spotrebiteľským akciám pri renovácii domov, nasledovné faktory:

- nedostatočné povedomie o výhodách renovácie.
- nedostatok dostupných / vhodných finančných prostriedkov na renovácie.
- nedostatok právnej istoty.
- nedostatok dostupných dôveryhodných nestranných rád.

Zapojenie spotrebiteľov do energetického prechodu je v období zmien kľúčom k budovaniu akceptácie verejnosťou. Aj keď majú spotrebitelia záujem aktívne prispieť k prechodu na energiu, ich každodenná realita znamená, že tiež musia byť presvedčení, že môžu ušetriť peniaze, zlepšiť svoju úroveň pohodlia a mať pri dodávke energie istotu dodávok.

Spotrebitelia potrebujú informácie o dopade svojich rozhodnutí a súvisiacej uhlíkovej stope. Musia byť schopní ľahko nájsť pre seba najlepšie riešenia, napríklad pri rozhodovaní o vlastnom využití energie alebo celkových nákladoch pri investovaní do vykurovacích alebo chladiacich zariadení. Potrebujú informácie a ľahký prístup k dostupným schémam podpory. Zároveň potrebujú adekvátne poradenstvo od kvalifikovaných odborníkov, ktorí renovujú ich domy, ako aj pomoc s organizáciou presídlenia počas renovácie. Aj keď sú informácie dôležité, mali by sa chápať ako súčasť riešenia spolu s dobre navrhnutými a stabilnými politikami, ktoré poskytujú istotu pre ich investície a dôveru.

Na zlepšenie energetickej účinnosti svojho fondu budov stanovila EÚ legislatívny rámec, ktorý obsahuje smernicu o energetickej hospodárnosti budov 2010/31/EÚ (EPBD) a smernicu o energetickej efektívnosti 2012/27/EÚ. Obidve smernice boli zmenené a doplnené v rokoch 2018 a 2019 ako súčasť balíka opatrení na zabezpečenie čistej energie pre všetkých Európanov.

Po prvé, **zmenená a doplnená Smernica o energetickej hospodárnosti budov (2018/844/EU)** vysiela silný politický signál o záväzku EÚ modernizovať odvetvie budov z hľadiska technologických vylepšení a zvýšenia renovácie budov. EPBD poveruje členské štáty, aby vypracovali národné dlhodobé stratégie renovácie s cieľom zabezpečiť, aby bol fond budov do roku 2050 vysoko efektívny, čo znamená zníženie emisií o 80 - 95% v porovnaní s rokom 1990. Tento všeobecný politický cieľ bude dosiahnutý prostredníctvom rôznych opatrení, ktoré sa pohybujú od „ukazovateľa inteligentnosti“ pre budovy až po certifikáty energetickej hospodárnosti (EPC). Prvý z nich je nástrojom na meranie schopnosti budov prijímať nové technológie a komunikovať s rozvodnou sieťou s cieľom dosiahnuť vyššiu úroveň účinnosti. Posledný menovaný spočíva v certifikačnej schéme na zlepšenie porovnateľnosti energetickej hospodárnosti budov pred a po renovácii. Smernica ustanovuje aj zavedenie nabíjajúcich bodov pre elektrické vozidlá (EV) pre nové obytné budovy a vyžaduje, aby členské štáty pri navrhovaní národných stratégií renovácie zvažili opatrenia na zníženie energetickej chudoby. Termín na transpozíciu smernice o energetickej hospodárnosti budov do vnútroštátneho práva bol marec 2020.

Po druhé, **zmenená a doplnená Smernica o energetickej efektívnosti (2018/2002)** bola schválená s cieľom aktualizovať politický rámec na rok 2030 a ďalšie roky. Kľúčovým prvkom zmenenej a doplnenej smernice je hlavný cieľ energetickej efektívnosti do roku 2030 vo výške najmenej 32,5%. Cieľ, ktorý sa má dosiahnuť spoločne v celej EÚ, je stanovený vo vzťahu k modelovým prognózam na rok 2030. Jedným z hlavných cieľov revidovanej smernice o energetickej efektívnosti je znížiť spotrebu energie a tým znížiť účty za energiu pre spotrebiteľov. Jeho cieľom je tiež znížiť závislosť Európy od dovozu energie, stimulovať výrobcov k inováciám a prilákať viac investícií v stavebníctve.

Po tretie, **Nariadenie o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy (Nariadenie 2018/1999)** možno definovať ako základný kameň balíka opatrení v oblasti čistej energie pre všetkých Európanov, ktorý určuje smer k dosiahnutiu dlhodobých cieľov energetickej únie v súlade s Parížskou dohodou o klíme. Vyžadovaním, aby členské štáty vypracovali dlhodobé stratégie a integrované národné energetické a klimatické plány, nariadenie definuje jasné pravidlá, ako okrem iného dosiahnuť cieľ EÚ v oblasti energetickej účinnosti do roku 2030.

Súčasná Európska komisia stanovila Európsku Zelenú Dohodu ako jednu z kľúčových priorít a v rámci svojej **Európskej Zelenej Dohody** zaviedla vlnu renovácie verejných a súkromných budov. Zameriava sa na prijatie ďalších opatrení a vytvorenie potrebných podmienok na zintenzívnenie renovácií a využitie významného potenciálu úspor v stavebnom sektore.

Podľa Oznámenia Európskej komisie o Európskej Zelenej Dohode z decembra 2019:

“Komisia bude dôsledne presadzovať právne predpisy týkajúce sa energetickej hospodárnosti budov. Začne sa to hodnotením vnútroštátnych dlhodobých stratégií obnovy v roku 2020. Komisia tiež zahájí práce na možnosti zahrnutia emisií z budov do európskeho obchodovania s emisiami

ako súčasť širšieho úsilia o zabezpečenie toho, aby relatívne ceny rôznych zdrojov energie poskytovali správne signály pre energetickú účinnosť. Komisia okrem toho preskúma nariadenie o stavebných výrobkoch. Malo by sa zabezpečiť, aby navrhovanie nových a renovovaných budov vo všetkých fázach bolo v súlade s potrebami obehového hospodárstva, a viesť k väčšej digitalizácii a klimatekovej odolnosti fondu budov “.

Komisia súčasne navrhuje spolupracovať so zainteresovanými stranami, od ktorých sa očakáva, že budú obsahovať otvorenú platformu spájajúcu príslušné zainteresované strany. V neposlednom rade bude poskytnutá veľká finančná podpora na renovácie budov, ktorá môže tiež poskytnúť jedinečnú príležitosť pre členské organizácie BEUC a ďalších odborníkov v oblasti ochrany spotrebiteľa pri vytváraní národných poradenských programov a pomôcť spotrebiteľom získať prístup k týmto financiám na renováciu budov. Podľa pracovného programu Komisie sa táto iniciatíva očakáva v treťom štvrtroku 2020.

Politická agenda na národnej úrovni

- **Transpozícia Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ z 19. mája 2010 o energetickej hospodárnosti budov**

Konečný termín transpozície: 09/07/2012

[Zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 277 ; Dátum vydania: 2004-12-11

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 328/2005 Z. z., ktorou sa určuje spôsob overovania hospodárnosti prevádzky sústavy tepelných zariadení, ukazovatele energetickej účinnosti zariadení na výrobu tepla a distribúciu tepla, normatívne ukazovatele spotreby tepla, rozsah ekonomicky oprávnených nákladov na overenie hospodárnosti prevádzky sústavy tepelných zariadení a spôsob úhrady týchto nákladov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 139 ; Dátum vydania: 2005-07-22

[Zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 225 ; Dátum vydania: 2005-12-13

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 59/2008 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 328/2005 Z. z., ktorou sa určuje spôsob overovania hospodárnosti prevádzky sústavy tepelných zariadení, ukazovatele energetickej účinnosti zariadení na výrobu tepla a distribúciu tepla, normatívne ukazovatele spotreby tepla, rozsah ekonomicky oprávnených nákladov na overenie hospodárnosti prevádzky sústavy tepelných zariadení a spôsob úhrady týchto nákladov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 23 ; Dátum vydania: 2008-02-21

[Zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 110 ; Dátum vydania: 2009-07-29

[Zákon č. 136/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 43 ; Dátum vydania: 2011-04-29

[Zákon č. 184/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike v znení neskorších predpisov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 59 ; Dátum vydania: 2011-06-24

[Zákon č. 300/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku \(stavebný zákon\) v znení neskorších predpisov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 75 ; Dátum vydania: 2012-10-09

[Zákon č. 314/2012 Z. z. o pravidelnej kontrole vykurovacích systémov a klimatizačných systémov a o zmene zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní \(živnostenský zákon\) v znení neskorších predpisov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 77 ; Dátum vydania: 2012-10-11

[Vyhláška Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 364/2012 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#)

Úradné uverejnenie: *Zbierka zákonov SR* ; Číslo ú. v.: 90 ; Dátum vydania: 2012-11-27

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 422/2012 Z. z., ktorou sa ustanovuje postup pri pravidelnej kontrole vykurovacieho systému, rozšírenej kontrole](#)

[vykurovacieho systému a pri pravidelnej kontrole klimatizačného systému](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 103 ; Dátum vydania: 2012-12-21

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 44/2013 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o rozsahu skúšky, priebehu skúšky, činnosti a zložení skúšobnej komisie na získanie odbornej spôsobilosti na výkon pravidelnej kontroly vykurovacích systémov a pravidelnej kontroly klimatizačných systémov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 13 ; Dátum vydania: 2013-03-13

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 226/2013 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o rozsahu aktualizácie odbornej prípravy](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 54 ; Dátum vydania: 2013-08-15

[Zákon č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 100 ; Dátum vydania: 2014-11-28

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 88/2015 Z. z., ktorou sa ustanovuje rozsah hodnotenia, spôsob výpočtu a hodnoty energetickej účinnosti zdrojov a rozvodov energie](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 29 ; Dátum vydania: 2015-04-29

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 14/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú technické požiadavky na tepelnú izoláciu rozvodov tepla a teplej vody](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2016-01-01

- **Transpozícia Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES**
Konečný termín transpozície: 05/06/2014

[Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 225 ; Dátum vydania: 2001-12-29

[Zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 277 ; Dátum vydania: 2004-12-11

[Zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 225 ; Dátum vydania: 2005-12-13

[Zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 14 ; Dátum vydania: 2006-01-25

[Zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 110 ; Dátum vydania: 2009-07-29

[Zákon č. 158/2011 Z. z. o podpore energeticky a environmentálne úsporných motorových vozidiel a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 50 ; Dátum vydania: 2011-06-01

[Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 65 ; Dátum vydania: 2012-08-31

[Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 65 ; Dátum vydania: 2012-08-31

[Zákon č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 100 ; Dátum vydania: 2014-11-28

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 192/2016 Z. z. o monitorovaní energetickej náročnosti verejných budov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2016-06-10

- **Transpozícia Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2002 z 11. decembra 2018, ktorou sa mení smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti**

Konečný termín transpozície: 25/06/2020

[Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 72/2021 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2001-12-29

[Zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2004-12-11

[Zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2009-07-29

[Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2012-08-31

[Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2012-08-31

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 4/2013 Z. z. z 28. decembra 2012, ktorou sa ustanovuje spôsob, rozsah a štruktúra poskytovania meraných údajov o spotrebe na odbernom mieste odberateľa plynu a ich uchovávanie](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2013-01-04

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 24/2013 Z. z. zo 14. januára 2013, ktorou sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s elektrinou a pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s plynom v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 181/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2013-02-01

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 222/2013 Z. z. z 11. júla 2013, ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v tepelnej energetike v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 144/2015 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2013-07-27

[Zákon č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2014-11-28

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 327/2015 Z. z. z 9. novembra 2015 o výpočte a plnení cieľov energetickej efektívnosti](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2015-12-01

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 240/2016 Z. z. z 21. marca 2016, ktorou sa ustanovuje teplota teplej úžitkovej vody na odbernom mieste, pravidlá rozpočítavania množstva tepla dodaného v teplej úžitkovej vode a rozpočítavania množstva tepla](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2016-08-19

[Zákon č. 419/2020 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2020-12-29

Konečný termín transpozície: 25/10/2020

[Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v](#)

[znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 72/2021 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2001-12-29

[Zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2004-12-11

[Zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2009-07-29

[Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2012-08-31

[Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2012-08-31

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 4/2013 Z. z. z 28. decembra 2012, ktorou sa ustanovuje spôsob, rozsah a štruktúra poskytovania meraných údajov o spotrebe na odbernom mieste odberateľa plynu a ich uchovávanie](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2013-01-04

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 24/2013 Z. z. zo 14. januára 2013, ktorou sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s elektrinou a pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s plynom v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 181/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2013-02-01

[Vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 222/2013 Z. z. z 11. júla 2013, ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v tepelnej energetike v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 144/2015 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2013-07-27

[Zákon č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov \(consolidated version as amended by 419/2020 Z. z.\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2014-11-28

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 327/2015 Z. z. z 9. novembra 2015 o výpočte a plnení cieľov energetickej efektívnosti](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2015-12-01

[Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 240/2016 Z. z. z 21. marca 2016, ktorou sa ustanovuje teplota teplej úžitkovej vody na odbernom mieste, pravidlá rozpočítavania množstva tepla dodaného v teplej úžitkovej vode a rozpočítavania množstva tepla](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2016-08-19

[Zákon č. 419/2020 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Dátum vydania: 2020-12-29

- **Podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie v domácnostiach** je v súčasnosti prostredníctvom projektu Zelená domácnostiam II; viď: <https://zelenadomacnostiam.sk/sk/>

Zapojenie spotrebiteľských organizácií do “udržateľného bývania”

Niektoré kľúčové oblasti práce pre spotrebiteľské organizácie sú:

- **Poradenstvo spotrebiteľom pri znižovaní spotreby energie:** Spotrebiteľia nemajú vždy prístup k jasným a transparentným informáciám. Spotrebiteľia potrebujú ľahko identifikovať najlepšie riešenie pri výbere dodávateľov a zdrojov energie alebo pri investovaní do čistých technológií (ako napríklad do tepelných čerpadiel). Niektoré spotrebiteľské organizácie poskytujú všeobecné poradenstvo a poradenstvo v oblasti energetickej efektívnosti a porovnávanie produktov (napr. o vykurovacích zariadeniach).
- **Pomoc spotrebiteľom pri renovácii ich domov:** napr. informácie o spôsobe znižovania rozdielov v energetickej účinnosti, ako aj o nezávislých odborníkoch alebo osvedčeníach o energetickej hospodárnosti. V ďalšom kroku by sa spotrebiteľské organizácie mohli zamerať na poskytovanie “na mieru šitého” poradenstva spotrebiteľom v oblasti energetických renovácií, ako aj na uskutočňovanie potrebných krokov (počas celého procesu, ktorým spotrebiteľ prechádza), organizovanie kolektívnych akcií renovácie budov a ponúkanie nových služieb.
- **Ovplyvňovanie právnych predpisov, za účelom zabezpečenia ľahkého prístupu spotrebiteľov ku všetkým potrebným nástrojom:** spotrebiteľia musia byť podporovaní finančnými stimulmi a dobre navrhnutými a stabilnými politikami, ktoré poskytujú investičnú istotu. Programy obnovy, zelené pôžičky alebo stimuly pre prenajímateľov, to všetko sú kľúčové oblasti, v ktorých je možné lepšie využiť spotrebiteľov pri energickom prechode. Osobitná pozornosť by sa mala venovať spotrebiteľom v zraniteľných situáciách, ako aj nájomcom a viacpodlažným budovám.
- **Dôsledné sledovanie trhu a presadzovanie silných práv spotrebiteľov a lepších ponúk:** Je potrebné urobiť viac pre zvýšenie energetickej účinnosti a prechod na obnoviteľné zdroje v sektore vykurovania a chladenia. Súčasťou toho je aj zabezpečenie zdravej konkurencie medzi spoločnosťami, ako aj zabezpečenie práv a ochrany spotrebiteľa.
- **Testovanie a ovplyvňovanie technických noriem** týkajúcich sa výrobkov a renovácie budov (napr. skúška materiálov: okná, izolácia).

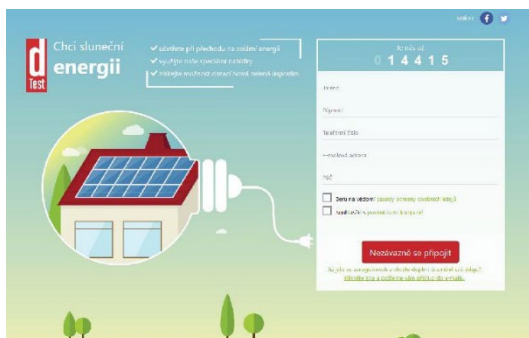

Národné príklady alebo nástroje na vzdelávanie a zapojenie spotrebiteľov

- **Skupinový nákup zariadení na výrobu obnoviteľnej energie**
Projekt CLEAR podporil mnoho krajín skupinovými nákupnými kampaňami.

Solárne panely - V Belgicku a Českej republike to bolo pre solárne panely. V Belgicku, kde je priemerný Belgičan zodpovedný každoročne za vypúšťanie 8 ton emisií CO₂, sa spoločnosť Test-Achats podarilo pomôcť znížiť 60 000 ton emisií CO₂ ročne skupinovým nákupom solárnych panelov¹⁴.

V Českej republike zaregistrovala kampaň '**Chcem Slnecnú Energii**'¹⁵ 14,556 záujemcov o skupinový nákup fotovoltaiiky.

Tepelné čerpadlá a kachle na pelety boli tiež súčasťou skupinových nákupných schém v Belgicku, Českej republike, Slovinsku, Portugalsku, Španielsku a Taliansku¹⁶.

Litva - Projekt SOL „Solárna energia pre viacgeneračné budovy“- Od roku 2017 sa [ALCO](#) (The Alliance of Lithuanian Consumer Organisations) zasadzuje za väčšie využívanie solárnych fotovoltaiických technológií v sektore viacgeneračných bytových domov, kde boli v porovnaní s inými bytovými domami identifikované priepastné rozdiely. Vďaka vytváraniu medzinárodných partnerstiev a realizácie [výskumu](#) najlepších medzinárodných postupov a možných riešení si ALCO vybudovalo silnú obhajovacu pozíciu pri tvorbe vnútroštátnych politík. Ministrom energetiky bolo uznané za dôležitého účastníka týchto procesov a pod záštitou ministerstva bolo pozvané ako jeden z piatich pôvodných signatárov Aliancie Prosumers. Schéma Prosumer zavedená v októbri 2019 sa v súčasnosti považuje za jednu z „najpriateľskejších“ k prosumerom v EÚ, ktorá otvára skutočné možnosti pre rodiny, ktoré žijú v bytoch, stať sa prosumeri a prekonať množstvo prekážok, ktoré sa pred niekoľkými rokmi považovali za neprekonateľné.

Citizens Advice Bureau, UK - [Pomoc spotrebiteľom pri zvyšovaní energetickej efektívnosti ich domov.](#)

UK- Hodnotenie a podpora obchodníkov: Spotrebiteľská organizácia Which? vyvinula [Which? Logo Dôveryhodného Obchodníka](#), ktoré pomáha spotrebiteľom vybrať si správneho obchodníka a rozpoznať dobrých obchodníkov pri rozsiahlej rekonštrukcii domu alebo pri hľadaní odbornej pomoci na zvýšenie energetickej účinnosti v domácnosti. Štítok je znakom reputácie a dôvery.

Projekt STEP: BEUC koordinuje projekt Riešenie energetickej chudoby - [Solutions to Tackle Energy Poverty](#) (STEP), ktorý zahŕňa 9 členov BEUC. Hlavnou myšlienkou projektu je poskytnúť poradenstvo zraniteľným osobám spolu s jednoduchými, konkrétnymi a nákladovo efektívnymi tipmi a opatreniami, ktoré im umožnia ušetriť na ich účte za energiu. Projekt STEP je jedinečný tým, že národné spotrebiteľské organizácie spolupracujú s frontovými pracovnými skupinami, ktoré už poskytujú zraniteľným občanom rady v rôznych otázkach, ako sú rady týkajúce sa rozpočtu domácnosti alebo tipy na zdravie, s cieľom osloviť ľudí, ktorí sú vystavení chudobe alebo im riziko chudoby hrozí.

Test-Achats vydanie časopisu 623 október 2017.

¹⁵ www.chcislunecnienergii.cz

¹⁶ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-008_clear.0_factsheet_0.pdf

Projekt získal finančné prostriedky z finančného programu Horizon2020. Pre získanie ďalších informácií pozrite: [webovú stránku projektu STEP](#) and [správy projektu STEP](#).

Projekty CLEAR and CLEAR 2.0: Projekt CLEAR umožňuje spotrebiteľom dozvedieť sa o obnoviteľných zdrojoch energie, zapojiť sa do nich a prijať ich. Projekt CLEAR 2.0 bol projektom európskych spotrebiteľských organizácií zameraným na poradenstvo a podporu pre spotrebiteľov, ktorí chcú vo svojich domácnostiach vyrábať elektrinu a teplo z obnoviteľných zdrojov energie. Projekt bol financovaný z programu Európskej únie pre výskum a inovácie Horizont 2020 a prebiehal od septembra 2017 do februára 2020.

Prostredníctvom CLEAR sme boli schopní :

- Získať lepšie pochopenie motivácií spotrebiteľov a hlavných faktorov, ktoré vedú k zmene ich správania, a to prostredníctvom uskutočnených online rozhovorov
- Vyskúšať, čo umožňuje zákazníkom efektívnejšie využívať energiu, a to monitorovaním skupiny domácností a poskytovaním informácií a vybavenia
- Pomáhať spotrebiteľom robiť lepšie informované rozhodnutia na základe hodnotenia výkonnosti obnoviteľných systémov a sprístupňovať tieto informácie ďalším domácnostiam prostredníctvom nových online nástrojov
- Sprevádzať spotrebiteľa pri lacnejších a inteligentnejších nákupoch prostredníctvom skupinových nákupov
- Prispieť k ambicióznejším vnútroštátnym a európskym energetickým politikám, v rámci ktorých sme sa zasadzovali o jednoduché a rýchle administratívne a povoľovacie procesy, ako aj o jednotné kontaktné miesta poskytujúce informácie a individualizované poradenstvo spotrebiteľom.

Viac informácií nájdete na [webovej stránke CLEAR 2.0](#), v [informačnom liste](#) a v [CLEAR 2.0 výsledkoch odporúčaníach](#).

Ďalšie zdroje o udržateľnom bývaní – informačné listy, publikácie, odkazy

- **Infomačné listy projektu Clear 2.0** - umožňujú spotrebiteľom dozvedieť sa o obnoviteľnej energii, pracovať s ňou a prijať ju https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-008_clear.0_factsheet_0.pdf
- **BEUC pozičný dokument o budúcnosti spotrebiteľov energie :** https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-055_the_future_of_energy_consumers.pdf
- **BEUC pozičný dokument: Nižšia spotreba energie, nižšie účty za energie:** https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-029_lower_energy_consumption_lower_energy_bills.pdf

3. UDRŽATEĽNÉ FINANČNÉ

Prečo je pre spotrebiteľov dôležité udržateľné financovanie?

Pokiaľ ide o podporu spotrebiteľov, aby prispeli k boju proti zmene podnebia a boli schopní žiť udržateľným spôsobom, je riešenie otázok financií a finančných systémov zásadnou témou. Spotrebiteľia si v súčasnosti nie sú dostatočne vedomí toho, že môžu zmeniť svoje finančné rozhodnutia a tým usmerniť trhy.

Pre väčšinu spotrebiteľov sú banky jednotným kontaktným miestom, pokiaľ ide o správu všetkých ich financií. Na svoje bežné účty dostávajú plat a všetky ďalšie platby a dávky, šetria peniaze a investujú na dôchodok, berú si pôžičky, kupujú poistenie či robia iné ďalšie operácie prostredníctvom svojej banky. To znamená, že bankami každoročne¹⁷ prechádza miliardy eur a to sú peniaze, ktoré by sa mohli minúť na iniciatívy, ktoré majú pozitívny vplyv na životné prostredie a spoločnosť a prispievajú k zmierneniu klimatických zmien.

Vzhľadom na naliehavosť situácie a napriek súčasnému úsiliu smerovať zdroje k udržateľnému hospodárstvu prevažná väčšina bánk naďalej využíva tieto miliardy na investovanie a financovanie aktivít náročných na emisie vrátane priemyslu fosílnych palív.

Napríklad vo Švédsku, sedem najväčších bánk investuje do fosílnych palív takmer dvojnásobok peňazí sporiteľov v porovnaní s udržateľnou energiou. Z každých sto centov, ktoré švédske banky investujú a požičiavajú energetickému sektoru, ide 64 SEK na fosílnu energiu a iba 36 SEK na udržateľnú energiu. Celkovo banky investovali 44,2 miliárd SEK do fosílnych palív a iba 9,8 miliárd SEK do udržateľnej energie¹⁸.

Mnoho spotrebiteľov by chcelo, aby ich peniaze prispeli k budovaniu ekologickejších, spravodlivejších a inkluzívnejších spoločností, napríklad k financovaniu aktivít, ktoré majú pozitívny vplyv na životné prostredie. Avšak v súčasnosti finančné inštitúcie nedostatočne informujú o svojich environmentálnych stratégiách

vrátane informácií o tom, kam sa peniaze investujú. V tejto súvislosti finančné inštitúcie naďalej poskytujú nedôveryhodné finančné poradenstvo, keď spotrebiteľia uzavru investičný fond alebo zmluvu o životnom poistení,¹⁹ a to bez ohľadu na preferencie spotrebiteľov v oblasti udržateľnosti. V konečnom dôsledku tak spotrebiteľia môžu nevedomky prispievať k poškodzovaniu životného prostredia, klímy či porušovania ľudských práv, bez toho aby o tom niečo vedeli.

¹⁷ V roku 2015 mali európske domácnosti na sporiacich účtoch viac ako 10 biliónov EUR https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2015-101_savings_accounts_in_eu-a_dormant_market-study.pdf

¹⁸ <https://fairfinanceguide.se/media/494515/lagg-om-vaxeln.pdf>

¹⁹ Pozri kampaň BEUC na thepriceofbadadvice.eu, ktorá upozorňuje na pretrvávajúcu nedostatočnosť finančného poradenstva poskytovaného spotrebiteľom. BEUC požaduje zákaz vyplácania „stimulov“ finančným poradcom, čo bude mať za následok zaujaté nestranné finančné poradenstvo spotrebiteľom.

Európska komisia vo svojom pracovnom programe na rok 2020 oznámila zámer zverejniť obnovenú **Stratégiu trvalo udržateľného financovania** v treťom štvrtroku 2020. V apríli 2020 Európska komisia začala verejnú konzultáciu o svojej obnovej stratégii udržateľného financovania, na ktorú BEUC reagovala²⁰ vyjadrením obavy spotrebiteľov v širšej diskusii o udržateľnom financovaní. Konzultácia bola rozdelená do dvoch hlavných častí: 1) Prvá bola adresovaná všetkým zúčastneným stranám o tom, ako sa môže finančný sektor a hospodárstvo stať udržateľnejším; 2) Druhá bola zameraná na odborníkov, ktorí kladli ďalšie technické a strategické otázky týkajúce sa budúcnosti udržateľných financií. Reakcia výboru BEUCu na konzultáciu priniesla Európskej komisii niekoľko konkrétnych politických odporúčaní, ktoré majú zabezpečiť, aby boli spotrebiteľia lepšie informovaní o charakteristikách udržateľnosti produktov finančných služieb, na ktoré sa v každodennom živote spoliehajú, vrátane:

- Požiadavky, aby všetky finančné produkty (sporiace účty, investičné fondy, životné poistenie, dôchodky atď.) zverejňovali, ako sú udržateľné. Napríklad, na základe systému hodnotenia farieb podobného už dobre známemu energetickému štítku, kde jednosmerná zelená A je najudržateľnejšia a červená G najmenej udržateľná.
- Zosilnenia úsilia európskych inštitúcií v boji proti „greenwashingu“ uskutočňovaného poskytovateľmi finančných služieb, čo je pre spotrebiteľov hlavným rizikom.
- Rozvoja aktivít tzv. Hnedej Taxonómie, ktoré majú negatívny vplyv na podnebie a životné prostredie.
- Požiadavky, aby európske orgány dohľadu hodnotili ako súčasť svojich ročných štúdií náklady a výkonnosť výrobkov ESG v porovnaní s ich tradičnými náprotivkami.
- Lepšieho dohľadu a reguláciu hodnotení ESG a ratingových agentúr ESG.
- Ambiciózných pravidiel pre vytváranie environmentálnej značky EÚ Ecolabel pre retailové finančné produkty.
- Požiadavky, aby finanční poradcovia brali do úvahy preferencie udržateľnosti klientov pri hľadaní investičného poradenstva, a požiadavky, aby finanční poradcovia boli pri poskytovaní investičného poradenstva primerane vyškolení o produktoch ESG.
- Podpora iniciatív, ktoré usmerňujú a pomáhajú spotrebiteľom pri porovnávaní udržateľnosti a investičných postupov úverových inštitúcií a iných finančných spoločností, ako napríklad [Sprievodca Spravodlivými Financiami](#).

Medzi ďalšie príslušné právne predpisy EÚ a pracovné postupy v oblasti udržateľných financií patria:

- **Environmentálna značka Ecolabel pre investičné produkty** - expertná skupina zriadená Európskou komisiou v súčasnosti vyvíja environmentálnu značku EU Ecolabel²¹ pre finančné produkty na základe taxonómie, klasifikačného systému EÚ pre udržateľné činnosti, ktorý má investorom, spoločnostiam, emitentom a predkladateľom projektov pomôcť pri prechode na nízkouhlíkové, odolné a efektívne využívajúce zdroje. Občianska spoločnosť,

²⁰ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-069_consultation_on_the_renewed_sustainable_financial_strategy.pdf

²¹ Pozri kapitolu 7.2 on Ecolabel

vrátane BEUC koordinátora enviromentálnej značky Ecolabel, je zapojená do zabezpečovania spoľahlivého označenia založeného na prísnych podmienkach, ktoré zabránia tomu, aby boli spotrebitelia vystavení greenwashingu a dostávali zavádzajúce informácie.

- V marci 2020 predložilo Spoločné výskumné centrum Európskej komisie (v ďalšom len JRC) návrh požiadaviek na environmentálnu značku EU Ecolabel pre produkty retailových finančných služieb. V apríli 2020 BEUC zverejnil svoje pripomienky²² (v spolupráci s inými organizáciami občianskej spoločnosti) k uvedenému návrhu, v ktorých zdôraznil niekoľko obáv. BEUC a ďalšie organizácie občianskej spoločnosti uviedli, že návrh JRC by sa mal vylepšiť, aby sa zabezpečilo, že environmentálna značka EÚ zodpovedá danému účelu, a zabezpečí, aby sa výrobky pod environmentálnou značkou EU Ecolabel zameriavali na investície do ekologických hospodárskych činností. Presnejšie sa okrem iného navrhlo, aby konečná značka zodpovedala očakávaniam retailových investorov, t. j. minimálne 51% zelených investícií do fondov a prísne kritériá vylúčenia pre významne škodlivé odvetvia. BEUC a CSO sa zasadujú za budúcu environmentálnu značku EU Ecolabel, ktorá chráni retailových investorov a spotrebiteľov všeobecne pred greenwashingom a splní ich očakávania od značky environmentálnej excelentnosti.
- **Návrhy delegovaných aktov „MiFID II“ (Markets in Financial Instruments Directive - smernica o trhoch s finančnými nástrojmi) a „IDD“ (Insurance Distribution Directive- smernica o distribúcii poistenia)** - EK zverejnila návrhy delegovaných aktov 8. júna 2020 a zahájila štvortýždňovú konzultáciu do 6. júla 2020. Ak bude prijatá, návrhy delegovaných aktov budú predmetom preskúmania Európskym parlamentom a Radou. Zmenené a doplnené pravidlá budú platiť od 12 mesiacov po ich uverejnení v Úradnom vestníku EÚ. Podľa návrhov delegovaných aktov sa vyžaduje, aby finanční poradcovia integrovali faktory udržateľnosti do investičného poradenstva poskytovaného spotrebiteľom. Spotrebiteľské organizácie pracujú na tom, aby sa vo fáze prípravy návrhu týchto textov zabezpečila dostatočná ochrana spotrebiteľov tým, že sa bude vyžadovať, aby finanční poradcovia adekvátne vyhodnotili environmentálne, sociálne a správy vecí verejných sa týkajúce preferencie klientov hľadajúcich finančné poradenstvo (napríklad pri hľadaní rady ohľadom dôchodkového produktu), životné poistenie alebo investičný fond.
- **Hnedá taxonómia** - nariadenie EÚ o taxonómii v súčasnosti ustanovuje iba „zelenú taxonómiu“²³. Nezahrňa „hnedú taxonómiu“ s kritériami pre ekonomické činnosti, ktoré majú negatívny vplyv na životné prostredie. Kampaň za hnedú taxonómiu by znamenala, že retailoví investori pochopia, kedy ich investície podnecujú neudržateľné aktivity.

Politická agenda na národnej úrovni

Slovensko ešte nemá vytvorený dostatočný legislatívny rámec na rozšírenie udržateľných financií, ani skúsenosti s vydávaním zelených dlhopisov;

viď: <https://www.minzp.sk/iep/publikacie/komentare/zelene-financovanie-zelensie->

²² http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-026_ecolabel_financial_products_ngo_joint_briefing.pdf

²³ 18 Decembra 2019, Rada a Európsky parlament dosiahli [politickú dohodu o Nariadení o taxonómii](#). 15 Apríla 2020 Rada [prijala predpísaným postupom svoju pozíciu v prvom čítaní pokiaľ ide o Nariadenie o Taxonómii](#). Európsky parlament 18. júna 2020 v súlade s postupom schválil text „dohody v ranom druhom čítaní“. Text bol [publikovaný](#) v Úradnom vestníku EÚ s účinnosťou 20. deň po jeho uverejnení.

O zavádzanie vlastných zelených produktov sa začína pokúšať bankový sektor, v rámci ktorého sme už zaevidovali tzv. zelenú hypotéku; viď: <https://www.vub.sk/zelenabanka/zelenej-banke-svedci-zelena-hypoteka/>

Účasť spotrebiteľských organizácií

Svet udržateľného financovania je čoraz silnejšou oblasťou a existuje veľa kľúčových úloh, ktoré môžu zohrávať spotrebiteľské organizácie:

- **Podpora spotrebiteľov pri sledovaní ich “zelených” alebo “špinavých” fondov** – výskum zameraný na poskytovanie informácií spotrebiteľom o tom, kam smerujú ich finančné prostriedky. Napríklad, Sprivodca Spravodlivými Financiami²⁴ je príkladom práce, ktorú môže spotrebiteľské organizácie urobiť, aby pomohli spotrebiteľom získať transparentnejšie informácie o tom, kam ich banky smerujú financie. Takto sa odhalili sociálne a environmentálne deštruktívne praktiky európskych bánk od financovania expanzie palmového oleja v Indonézii po odhalenie rozsahu ich pokračujúcich investícií do priemyslu fosílnych palív ako protiklad investícií do obnoviteľných zdrojov.
- **Tlak na väčšiu škálu produktov** - v súčasnosti je k dispozícii obmedzená škála produktov pre sporenie, investície a dôchodkové fondy, ktoré sú založené na báze cieľov a kritérií v oblasti životného prostredia, sociálnych vecí a riadenia (ESG). Spolu s obmedzenými verejnými informáciami tak majú spotrebiteľia veľmi limitovaný výber služieb, ktoré používajú na správu svojich súkromných financií a preto spotrebiteľské organizácie môžu zapojiť a vytvárať tlak na spotrebiteľov pre ďalšie základné produkty ESG. Spotrebiteľské organizácie by mohli zvýšiť povedomie o tom, že spotrebiteľia môžu riadiť trhy a vyvíjať tlak na svoje požiadavky a možnosti voľby.
- **Vzdelávanie spotrebiteľov o “greenwashingu” o ESG cieľoch a kritériách** - Aj keď pre banky môže byť pozitívne, že budú vnímané ako udržateľné a spoločensky uvedomelé, je potrebné na banky vyvíjať vyšší tlak, aby sa zabezpečilo, že ciele ESG budú inherentnou a neoddeliteľnou súčasťou bankového systému. Je potrebné účinne bojovať proti praktikám tzv. “Greenwashingu” čiže „ekologického vymývania“, tj. proti výrobkom, ktoré sa javia ako zelené, ale v skutočnosti to tak nie je.
- **Ponuka porovnaní ponúk zelených pôžičiek** – Takáto činnosť môže podporiť spotrebiteľov v hľadaní výhodných zelených nezabezpečených pôžičiek na investovanie do obnoviteľných zdrojov (napríklad do tepelných čerpadiel alebo solárnych panelov), zeleného tovaru ako sú elektrické automobily, ako aj energeticky efektívnych hypoték alebo pôžičiek na energeticky efektívne obnovy bytových budov.
- **Napokon** - spotrebiteľia nie sú schopní zmierniť alebo si byť dokonca vedomí rizík pre ich investície do priemyselných odvetví založených na uhlíku prostredníctvom **uviaznutých aktív**²⁵ – investície, dôchodky a úspory by mali byť chránené pred rizikami klimatických zmien a

²⁴ Prípadové štúdie financovania a investícií európskych bánk, z príručky Fair Finance: <https://fairfinanceguide.org/ffg-international/case-studies/>

²⁵ Stranded assets are assets that suffer from premature and unexpected loss of value. Researchers from the London School of Economics have pointed out that climate change has a twofold risk to lead to stranded assets. First, extreme weather events can directly destroy crucial assets such as infrastructure as well as land-use or lower their production value.

neudržateľným financovaním. Spotrebiteľské organizácie by sa mohli zasadzovať za väčšiu transparentnosť, pokiaľ ide o financovanie a investície finančných inštitúcií.

Národné príklady alebo nástroje na vzdelávanie a zapojenie spotrebiteľov

- **The Fair Finance guide (Sprievodca spravodlivými financiami) – Norway & Sweden**

Nórška spotrebiteľská organizácia *Forbrukerrådet* and the švédská *Sveriges Konsumenter* sú súčasťou siete **Fair Finance Guide network**; ide o projekt na hodnotenie a porovnávanie popredných bánk v ich krajine na základe environmentálnych, sociálnych a správnych kritérií.

Nórška Fair Finance Guide (Sprievodca spravodlivými financiami) hodnotí 13 bánk v oblasti svojich politík a postupov <https://etiskbankguide.no/> a the Fair Finance Guide (Sprievodca spravodlivými financiami) vo Švédsku pokrýva 7 najväčších a 2 alternatívne banky vo Švédsku - <https://fairfinanceguide.se/>

- **Litva - Spoločná skupina pre monitorovanie udržateľného financovania (S.U.R.F. projekt).** Aliancia litovských spotrebiteľských organizácií (ALCO), podobne ako v prípade medzinárodného projektu [Fair Finance International](#) replikuje systém hodnotenia bánk pre litovských spotrebiteľov. Projekt sa zameriava na vplyv tromi spôsobmi: Produkcia cielených informačných kampaní na pomoc spotrebiteľom aktívne hľadať a investovať do finančných maloobchodných produktov zameraných na udržateľnosť; Spolupráca s miestnymi aktérmi finančného sektora s cieľom podporiť tvorbu a umiestňovanie produktov na trh; Lobovanie a presadzovanie právneho rámca u subjektov s rozhodovacími právomocami, pokiaľ ide o právny rámec na preorientovanie finančného sektora z „obvyklých“ investícií na udržateľné. Cieľom je vybudovať finančný systém, v rámci ktorého vzrastajúca úloha a tlak zo strany spotrebiteľov zameraný na udržateľnosť umožňuje významný prechod finančného systému.
- **Belgicko - Réseau Financité** (sieť alternatívnych financií) je belgická sieť, ktorej hlavným cieľom je propagácia spoločensky zodpovedného a etického financovania. Réseau Financité uskutočňuje výskum, rozvíja vedomosti a podporuje jednotlivcov vo vyhľadaní etických a zodpovedných finančných produktov. Sieť pravidelne vydáva [správy](#), ktoré hodnotia finančné produkty propagujúce sociálne, etické, vládne a environmentálne záujmy, aby tak pomohla retailovým investorom majúcim záujem investovať svoje peniaze zodpovedným spôsobom. Sieť tiež prevádzkuje [porovnávaciu webovú stránku](#) (vrátane sporiacich účtov, investičných fondov a dôchodkových produktov atď.), ktorá umožňuje používateľom ľahko porovnávať charakteristiky ESG produktov finančných služieb (na základe súboru kritérií a [metodiky](#) vyvinutej sieťou).

Ďalšie zdroje – informačné listy, publikácie, odkazy

- **Webová stránka Európskej komisie o obnovení stratégie udržateľného financovania**

Second, it can lower the output of these assets and thereby lead to lower returns on investment. Therefore, tougher action on climate change which would prevent such outcomes makes also sense to protect investors. For more information see: <https://www.beuc.eu/press-media/news-events/tougher-action-climate-change-makes-sense-investors>

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en

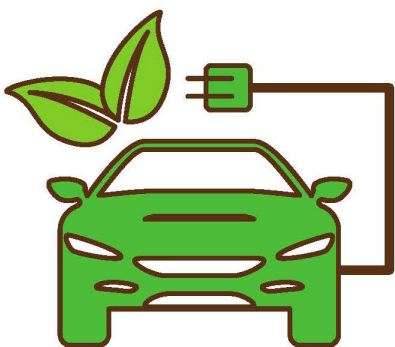
- **Odpoveď BEUCu na Európsku Zelenú Dohodu na “Financie” strana 10:**
http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-012_beuc_position_on_european_green_deal.pdf
- **The Fair Finance Guide (Sprievodca spravodlivými financiami)** - projekt realizovaný v niekoľkých krajinách EÚ, ktorý podporuje povedomie spotrebiteľov hodnotením finančných inštitúcií podľa kritérií udržateľnosti: <https://fairfinanceguide.org/>
- **Finance Watch** – Európsky mimovládna organizácia založená po finančnej kríze 2008 s cieľom zvýšiť pozornosť na a čeliť finančnej lobby - <https://www.finance-watch.org/>
- **Odporúčania BEUCu a mimovládnych organizácií k enviromentálnej značke EU Eco-label and finančným produktom:** http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-026_ecolabel_financial_products_ngo_joint_briefing.pdf . Prečítajte si tiež [7.2/page 30 of this theoretical background document for more about eco-label and inclusion of financial products.](#)
- **Blog Finance Watch - príspevok “žiadna klimatická spravodlivosť bez udržateľných financií”** -<https://www.finance-watch.org/no-climate-justice-without-sustainable-finance/>
- **Blog Finance Watch - príspevok: “Deväť finančných reforiem by mali požadovať štrajúci za zachovanie klímy”**- <https://www.finance-watch.org/uf/9-financial-reforms-that-climate-strikers-should-demand/>
- **Akčný plan Komisie na financovanie udržateľného rastu, 8 March 2018-**
https://ec.europa.eu/info/publications/180308-action-plan-sustainable-growth_en
- **Odpoveď BEUCu na Konzultáciu Európskej komisie o jej obnovenej stratégii udržateľného financovania** - https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-069_consultation_on_the_renewed_sustainable_financial_strategy.pdf
- **Finančná iniciatíva OSN pre životné prostredie** <https://www.unepfi.org/>
- **Frank Bold public interest Law Organisation** <https://en.frankbold.org/about-us>

4. UDRŽATEĽNÁ MOBILITA

Prečo je udržateľná mobilita dôležitá pre spotrebiteľov

Mnoho spotrebiteľov nemá inú možnosť ako použiť svoj individuálny automobil na uspokojenie vlastných potrieb v oblasti mobility. Toto je výsledok mestských a hospodárskych politík, ktoré boli po desaťročia založené na predpoklade, že individuálne vlastníctvo automobilov na benzínový pohon je ideálny spôsob zabezpečenia presunu z bodu A do bodu B. Výsledkom toho však je systém mobility, pri ktorom je jazda drahá, neefektívna a zlá pre podnebie, životné prostredie a verejné zdravie. Ak sa náš dopravný systém stane viac udržateľnejším, spotrebitelia by mohli ušetriť veľa peňazí a času. Paralelne, sektor leteckej dopravy je súčasne jedným z najrýchlejšie rastúcich zdrojov emisií CO₂ a do roku 2050 by sa mohol stať jedným z najväčších producentov emisií v EÚ.

V posledných rokoch sa dosiahol značný pokrok pri znižovaní emisií CO₂ a spotreby paliva z osobných automobilov. Účinnosť nadobudli **Nové testy** (WLTP and RDE), EÚ významne posilnila svoj **rámec pre typové schvaľovanie a dohľad nad trhom**, a dohodla sa na ambiciózných **cieľoch zníženia CO₂ na roky 2025 and 2030**. Dúfame, že tento nový regulačný rámec výrazne urýchli prechod na automobily s nízkym obsahom emisií uhlíka a pomôže dosiahnuť pokrok v realite, nielen na papieri. V nasledujúcom desaťročí preto očakávame výrazný posun v automobilovom priemysle so znížením emisií CO₂, ktorý bude výrazne podporovaný zmenou technológií hnacej sústavy a prechodom zo spaľovacích motorov na elektrické vozidlá.

Politická agenda – úroveň EÚ

Do povedomia vám dávame nasledujúce pripravované procesy EÚ, o ktorých je dobré vedieť:

- Do konca roka 2020 publikácia novej EÚ stratégie pre „udržateľnú a inteligentnú mobilitu“, ktorá stanoví politické ciele, pokiaľ ide o zavádzanie čistých vozidiel, alternatívy čistej dopravy (železnica) a stanovenia správnych stimulov pre spotrebiteľov.
- Revízia smernice EÚ o zavedení infraštruktúry pre alternatívne palivá (očakávaná júni 2021), ktorá stanovuje najmä požiadavky na zavedenie dobíjajúcich staníc pre elektrické automobily.
- Revízia smernice EÚ o označovaní automobilov (očakávaná v priebehu roku 2021), ktorá poskytuje kupujúcim automobilov informácie o účinnosti automobilov v mieste predaja
- Revízia cieľov znižovania CO₂ u automobilov na roky 2025 a 2030 (očakávaná v júni 2021).

Politická agenda na národnej úrovni

V súčasnosti na Slovensku prebiehajú diskusie o opatreniach, ktoré by mali byť prijaté na vnútroštátnej úrovni prijaté za účelom podory udržateľnej mobility.

Na regionálnej úrovni sa však realizujú niektoré projekty zamerané na zelenú mobilitu resp. trvalo udržateľnú mobilitu, napr. projekt : Trvalo udržateľná mobilita; viď: <https://www.ekopolis.sk/mesta->

Tradične sa samosprávy, štátne inštitúcie, školy či neziskové organizácie zapájajú do kampane Európsky týždeň mobility; viď: <https://www.sazp.sk/novinky/europsky-tyzden-mobility-v-znameni-udrzatelnej-dopravy.html>

Účasť spotrebiteľských organizácií

Počas prechodu na elektrické vozidlá, ktorý sa očakáva v nasledujúcom desaťročí je dôležité, aby spotrebiteľské organizácie radili a pomáhali spotrebiteľom ohľadom výberu správnych možností pre ich mobilitu. Pokiaľ ide o automobily, informácie v mieste predaja môžu kupujúcim pomôcť pri výbere vozidiel s nižšou spotrebou paliva. Zavedenie jednotného štítku o emisiách automobilov vo všetkých krajinách EÚ by tiež pomohlo spotrebiteľom a ovplyvnilo by to ponuku udržateľnejších alternatív, ako sú napríklad elektrické automobily.

Spotrebiteľské organizácie môžu túto prácu doplniť tým, že ľuďom poskytnú informácie o skutočnej spotrebe paliva/úrovni emisií ich automobilov a poradia im, aby si vybrali najlepšie vozidlá na trhu. Mnoho spotrebiteľských organizácií to robí v projektoch ako [Green NCAP](#) or [MILE21](#).

V automobilovom priemysle existuje ďalší vývoj, ktorý môže vytvoriť nové a odlišné výzvy pre spotrebiteľskú politiku. Nové inovácie, ako napríklad zvýšená automatizácia a funkcie spojené s internetom, kladú úplne nový súbor otázok týkajúcich sa zodpovednosti, bezpečnosti, ochrany údajov, spravodlivej hospodárskej súťaže a ďalších.

Spotrebiteľia by zároveň mali mať lepší prístup k alternatívam individuálnej autodopravy, ako je verejná doprava, aktívna mobilita (chôdza a bicyklovanie) alebo zdieľaná mobilita a mikromobilita. Je preto potrebné prehodnotiť celé naše systémy mobility, aby sme spotrebiteľom poskytli efektívnejšie a udržateľnejšie alternatívy.

Národné príklady alebo nástroje na vzdelávanie spotrebiteľov a angažovanosť v oblasti udržateľnej mobility.

- **Testovanie „ekologickejších“ modelov automobilov (výber elektronických vozidiel a paliva)**
 - **Test Achats, Belgicko:**
 - porovnanie automobilov s cieľom urobiť najekologickejší výber
 - rady týkajúce sa ekologickejšej jazdy
 - **MILE21** – “viac informácií menej emisií” – poskytuje spotrebiteľom údaje o skutočnej spotrebe paliva v osobných automobiloch v

reálnom svete a pomáha im robiť informované rozhodnutia o nákupe efektívnejších vozidiel <https://www.mile21.eu/about>

- o **Green NCAP** – porovnanie automobilov
- <https://www.greenncap.com/>

- **Podpora verejnej dopravy**

- **Forbrugerrådet Tænk, Dánsko** – Projekt [“Pulz cestujúcich”](#) pomáha cestujúcim vo verejnej depreve.
- **vzbv, Nemecko** - Vypracovanie štúdií o právnych nárokoch na prístup k miestu bydliska verejnou dopravou, ako by to mohlo vyzeráť a prepojenie s novými spôsobmi verejnej dopravy (t.j. združenie jász):
<https://www.vzbv.de/dokument/mobil-bleiben-auch-ohne-auto>

- **Kampaň za [zlepšenie práv cestujúcich](#)**

- **Kolektívne súdne spory:**

- **Prípado Volkswagen** - Keď bol Volkswagen vystavený afére používania softvéru „porazeného

zariadenia“ vo svojich vozidlách, ktorým účinne predstieral lepší výstup emisií, aby sa autá mohli predávať a aby sa zdalo, že spĺňajú normy znečisťovania, národné spotrebiteľské organizácie na vnútroštátnej úrovni a BEUC na európskej úrovni spoločne pracovali, aby pomohli spotrebiteľom dostať kompenzácie a mať svoje vozidlá v súlade s právnymi požiadavkami. Skupiny spotrebiteľov v Nemecku, Litve, Slovinsku, na Slovensku, vo

Švajčiarsku, Belgicku, Taliansku, Portugalsku a Španielsku zahájili skupinové akcie proti spoločnosti VW.

- **Spotrebiteľské vzdelávanie a výskum**

- **Citizens Advice UK** - zorganizovalo sériu workshopov o tom, ako efektívne nabíjať elektrické vozidlo (napríklad ako by zákazníci mohli využiť výhody „inteligentných taríf“ na optimalizáciu svojej spotreby elektrickej energie a úsporu peňazí). Pozri video:

<https://www.youtube.com/watch?v=i3KkP0Aohl8&feature=youtu.be>

Ďalšie zdroje – informačné listy, publikácie, odkazy

Pozičný document BEUCu o tom, ako môže spotrebiteľská politika pomôcť pri vyčistení dopravy v Európe: https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-065_fossil_fuelled_mobility.pdf

- **Informačné listy BEUCu o udržateľnej mobility:**
<http://www.beuc.eu/sustainability/sustainable-mobility>
- **Informačné listy BEUCu o prístupnosti elektrických automobilov:**
https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-036_making-electric-cars-convenient-across-europe.pdf
- **Informačné listy BEUCu o cenovej dostupnosti elektrických automobilov:**
https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2018-113_when_will_electric_cars_be_an_affordable_option_for_european_consumers_-_a5_format.pdf
- **Pozičný document BEUCu na zvýšenie komfortu elektromobilov:**
https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-032_making_electric_cars_convenient.pdf

5. UDRŽATEĽNÉ POTRAVINY

Prečo sú udržateľné potraviny dôležité pre spotrebiteľov

Počet spotrebiteľov ochotných jesť potraviny, ktoré sú prospešné pre ich zdravie a pre planétu narastá. Toto je povzbudivý trend, ktorý vyplynul z prieskumu o postojoch spotrebiteľov k udržateľným potravinám, ktoré BEUC zverejnil v júni 2020²⁶. Prieskum, ktorý sa uskutočnil v 11 krajinách ukázal, že dve tretiny Európanov je z dôvodu ochrany životného prostredia otvorených zmene svojich stravovacích návykov. Avšak ukázalo sa aj to, že spotrebiteľia čelia prekážkam pri premene svojich slov na skutky. Cena, nedostatok vedomostí, nejasné informácie a obmedzený výber udržateľných možností sú faktory, ktoré väčšina spotrebiteľov pomenovala ako brániaci im v udržateľnejšom stravovaní.

Udržateľnosť potravín sa spravidla zužuje na uspokojenie stravovacích potrieb obyvateľstva s najmenším dopadom na životné prostredie so súčasnou ponukou možnosti zdravého stravovania. Táto téma však obsahuje aj to:

- 1- Ako sa vyhnúť plytvaniu potravinami a
- 2- ako urobiť udržateľný výber ľahkým a cenovo dostupným pre spotrebiteľov.

Plytvanie potravinami

Podľa odhadov Európskej komisie sa v EÚ ročne vyhodí okolo 88 miliónov ton potravín. Na základe dostupných údajov sa polovica tohto odpadu (53%) vyskytuje na úrovni domácností²⁷.

Za plytvanie potravinami sú však spoločne zodpovedné všetky subjekty v celom potravinovom reťazci. Je potrebné podniknúť kroky na všetkých úrovniach vrátane: boja proti nadprodukcii na úrovni farmy a poškodených výrobkov/obalov na úrovni výroby; predchádzanie prasknutiu chladiaceho reťazca počas prepravy a zlému zaobchádzaniu so zásobami a ich riadeniu na maloobchodnej úrovni; riešenie zlého alebo žiadneho spotrebiteľského balenia, zlých nákupných návykov alebo nesprávneho skladovania potravín na úrovni spotrebiteľa atď.

Okrem negatívnych dopadov na životné prostredie je potravinový odpad neprijateľný aj z etického hľadiska a má aj finančné dôsledky pre spotrebiteľov. Každoročne, jedna belgická rodina v prieme vyhodí dokonalé jedlé jedlo v hodnote približne €300²⁸. Vo Veľkej Británii priemerná rodina každý mesiac vyhodí jedlo, ktoré si kúpila, ale nezjedla²⁹ v hodnote takmer 60 libier.

Výskum ukazuje, že potravinami, ktorými domácnosti EÚ najviac plytvajú, sú ovocie a zelenina (predovšetkým čerstvý šalát), pekárske výrobky, mäso a ryby, mliečne výrobky, sušené potraviny (cestoviny, ryža) a korenie.^{30 31 32}. Potravinový odpad v domácnostiach je vo veľkej miere spojený s

²⁶BEUC (2020). [Jedno sústo po druhom: spotrebiteľia a prechod na udržateľné potraviny](#).

²⁷[FUSIONS](#), 2015.

²⁸Test-Achats 589. Gaspillage alimentaire. September 2014.

²⁹Kapmaň WRAP 'Love Food, Hate Waste' c. <http://england.lovefoodhatewaste.com/content/5-sure-fire-wayssave-money-your-food-bills>

³⁰Nemecké spolkové ministerstvo pre výživu a poľnohospodárstvo (2012). http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Ernaehrung/WvL/Studie_Lebensmittelabfaelle_Langfassung.pdf?__blob=publicationFile

bežnými postupmi súvisiacimi s potravinami³³, vrátane nákupných návykov (t.j. nákupu nadrozmerných porcií potravín) a bežných postupov týkajúcich sa použitia (alebo nepoužívania) zvyškov (s množstvom zvyškov ovplyvnených porciami jedla, ktoré boli zakúpené). Podľa prieskumu v rámci celej EÚ³⁴, 58% respondentov uviedlo, že dostupnosť menších veľkostí porcií v obchodoch by im pomohla znížiť potravinový odpad. Nedávna štúdia³⁵ uskutočnená Európskou komisiou tiež odhaduje, že až 10% potravinového odpadu súvisí s označovaním dátumu spotreby a to kvôli nesprávnej interpretácii zo strany spotrebiteľov, ale tiež kvôli nekonzistentnému alebo nevhodnému použitiu označenia dátumov „spotrebujte do“ a „min. do“ výrobcami a maloobchodníkmi s potravinami.

Umožnenie ľahkého a cenovo dostupného výberu zdravých a udržateľných potravín pre spotrebiteľov

Zabezpečiť, aby výber zdravých a udržateľných potravín bol pre spotrebiteľov ľahkou voľbou, znamená:

- Zlepšiť prístup spotrebiteľov k udržateľnejším produktom za prijateľnú cenu.
- Vytvoriť prostredie, ktoré podporuje výber zdravých a udržateľných potravín, napríklad:
 - zvyšovaním dostupnosti a sortimentu udržateľných potravinárskych výrobkov,
 - obmedzením marketingu a reklamy na nezdravé jedlo pre deti
 - poskytovaním okamžitých informácií o výživovej hodnote potravín spotrebiteľom prostredníctvom povinného štítku na prednej strane balenia (Nutri-Score),
 - zaistením, že potraviny s vysokým obsahom tukov, cukrov a / alebo solí si už nemôžu nárokovať zdravotné výhody,
 - zlepšením informovanosti spotrebiteľov o tom, odkiaľ potraviny pochádzajú,
- Bojovať proti falošným tvrdeniam o udržateľných potravinách (tj.greenwashing) zabezpečením toho, aby štítky o udržateľnosti potravín boli jasné, jednoznačné, spoľahlivé, overiteľné, nezavádzajúce a testované používateľmi.

Politická agenda – úroveň EÚ

Pokiaľ ide o **plytvanie potravinami**, v septembri 2015 prijalo Valné zhromaždenie OSN v rámci cieľov udržateľného rozvoja do roku 2030 cieľ znížiť potravinový odpad na obyvateľa na polovicu na maloobchodnej a spotrebiteľskej úrovni a znížiť straty potravín vo výrobných a dodávateľských

³¹ WRAP report (2008). The Food We Waste.

³² Crem, bureau voor duurzame ontwikkeling, report (2013).

³³ Stancu, 2015; Stefan et al, 2013

³⁴ Flash Eurobarometer 316 (March 2011). Postoj Európanov k efektívnemu využívaniu zdrojov

³⁵ Európska komisia (2018). [Štúdia trhu o označovaní dátumu a ďalšie informácie uvedené na štítkoch potravín a predchádzaní vzniku potravinového odpadu.](#)

reťazcoch. V akčnom pláne Európskej únie pre obehové hospodárstvo³⁶ prijatom v decembri 2015 sú uvedené opatrenia na podporu dosiahnutia tohto cieľa:

- Bola vytvorená platforma (Platforma EÚ pre straty potravín a plytvanie potravinami³⁷), ktorá združuje inštitúcie EÚ, odborníkov z krajín EÚ a príslušné zainteresované subjekty, aby sa všetci aktéri podporili pri definovaní opatrení potrebných na predchádzanie plytvaniu potravinami a zdieľaní najlepších postupov a hodnotení pokroku, ktorý sa dosiahol v priebehu času.
- Bola vypracovaná spoločná metodika EÚ na dôsledné meranie potravinového odpadu v celom potravinovom dodávateľskom reťazci³⁸.
- Na úrovni EÚ sa začali práce³⁹ na preskúmaní spôsobov na vylepšenie označovania dátumov aktérmi v potravinovom reťazci a jeho porozumenia spotrebiteľmi, najmä pri označovaní „minimálna trvanlivosť“.

Stratégia EÚ „Z farmy na stôl“ - Farm to Fork Strategy⁴⁰ pre spravodlivý, zdravý a ekologický potravinový systém bola zverejnená 20. mája 2020. Hlavnou súčasťou zastrešujúcej Zelenej Dohody je akčný plán, ktorý obsahuje 27 opatrení pripravujúcich pôdu pre zelenšiu výrobu potravín, zdravšiu a udržateľnejšiu stravu a menej potravinového odpadu. Medzi tieto opatrenia - mnohé z nich stále podliehajú ďalším štúdiám, konzultáciám a ďalším hodnoteniam vplyvu - patria najmä:

- Návrh harmonizovaného povinného nutričného označovania na prednej strane balenia, ktorý spotrebiteľom umožní výber potravín pri zohľadnení zdravia (do 4. štvrťroka 2022).
- Návrh vyžadovať označenie pôvodu určitých výrobkov (do 4. štvrťroka 2022).
- Návrh rámca udržateľného označovania potravín, ktorý spotrebiteľom umožní robiť udržateľný výber potravín (do roku 2024).
- Výživové profily na obmedzenie používania výživových a zdravotných tvrdení u potravín s vysokým obsahom solí, cukrov a / alebo tukov (do 4. štvrťroka 2022).
- Návrh cieľov v oblasti znižovania potravinového odpadu na úrovni EÚ (2023).
- Návrh na revíziu pravidiel EÚ o označovaní dátumov („spotrebujte do“ a „min. do“) (4. štvrťrok 2022).
- Iniciatívy na stimuláciu preformulovania spracovaných potravín vrátane stanovenia maximálnych hladín pre určité živiny (4. štvrťrok 2021).

³⁶ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/circular-economy/docs/communication-action-plan-for-circular-economy_en.pdf

³⁷ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/eu-platform_en

³⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2019:248:TOC>

³⁹ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/date_marking_en

⁴⁰ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

Politická agenda na národnej úrovni

Základným právnym predpisom upravujúcim problematiku potravín v Slovenskej republike je zákon č. 152/1996 Z.z. o potravinách.

Tému udržateľných potravín na Slovensku budeme sledovať a priebežne aktualizovať.

Účasť spotrebiteľských organizácií na udržateľných potravinách

V závislosti na kapacite a zdrojoch spotrebiteľských organizácií, existuje široká škála aktivít, do ktorých sa môžu tieto zapojiť, aby zabránili plytvaniu potravinami a uľahčili spotrebiteľom výber zdravých a udržateľných potravín:

- **Zvyšovanie povedomia:** prostredníctvom článkov, ktoré spotrebiteľské organizácie publikujú vo svojich časopisoch, na svojich webových stránkach a prostredníctvom kampaní, ktoré organizujú, prispievajú k zvyšovaniu povedomia spotrebiteľov v otázkach, akými sú plytvanie potravinami⁴¹ či enviromentálne dopady našich stravovacích návykov⁴².
- **Podpora zmien správania:** spotrebiteľské organizácie môžu zákazníkom poskytnúť jednoduché tipy, ktoré im majú pomôcť zmeniť správanie. Patrí sem napríklad poskytnutie odporúčaní na uskladnenie potravín, nápadov na recepty na opätovné použitie zvyškov⁴³, pomoc spotrebiteľom lepšie pochopiť rozdiel medzi dátumami „spotrebujte do“ a „min. do“⁴⁴, poradenstvo rodičom ohľadom najzdravšieho školského občerstvenia pre ich deti⁴⁵, alebo pomáhajú spotrebiteľom zistiť, ktoré ryby sú udržateľnejšie⁴⁶.
- **Presadzovanie právnych predpisov, ktoré uľahčujú zdravú a udržateľnú voľbu pre spotrebiteľov:** spotrebiteľské organizácie musia hrať kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní toho, aby právne predpisy EÚ a vnútroštátne právne predpisy, ktoré formujú naše potravinové systémy, a to, čo sa skončí na tanieroch spotrebiteľov, podporovali udržateľné poľnohospodárstvo a výrobu potravín a vytvárali potravinové prostredie, v ktorom je zdravá a udržateľná voľba ľahká.
- **Využívanie nových médií a technológií na oslovenie spotrebiteľov:** spotrebiteľské organizácie čoraz viac využívajú nové médiá a technológie (aplikácie pre smartphony⁴⁷, príspevky a videá na Facebooku⁴⁸, Twitter, diskusné fóra atď.) na oslovovanie spotrebiteľov - najmä tých mladších – s cieľom podporovať ich v úsilí o prijatie zdravších a udržateľnejších stravovacích návykov.

⁴¹ OCU (2017). [No tires la comida!](#)

⁴² CLCV (2020). [Manger durable](#).

⁴³ Fédération Romande des Consommateurs (2012). [Bien accommoder ses restes : les recettes de la FRC](#).

⁴⁴ OCU (2018). [10 alimentos que se pueden comer “caducados”](#).

⁴⁵ Test-Achats/Test-Aankoop (2019). [Comment choisir une collation saine ? Pour les enfants](#).

⁴⁶ UFC – Que Choisir (2018). [Pêche durable. Manger des poissons en bonne conscience](#).

⁴⁷ Pozri napr. [aplikáciu vyvinutú Forbrugerrådet Tænk](#) (v partnerstve so skupinou organizácií) pomáhať spotrebiteľom pri znižovaní domáceho potravinového odpadu.

⁴⁸ Pozri napr. [Forbrugerrådet Facebooková kampaň](#) o potravinovom odpade.

Národné príklady alebo nástroje na vzdelávanie a zapojenie spotrebiteľov

- **Portugalsko- Zelený Šéfkuchár**- Pozýva školy, ktoré sú členmi DECOJovem, aby vytvorili videá s kulinárskymi receptami pripravovanými zo zvyškov jedál alebo s lepším používaním potravín s cieľom senzibilizovať mladých spotrebiteľov k dôležitosti boja proti odpadu a k zodpovednému správaniu pri konzumácii.
- **Portugalsko “Šéfkuchár ryba”**- Pozýva školy, aby pripravili videá s kulinárskymi rybími receptami, ktoré odhaľujú zdravé a udržateľné možnosti konzumácie morských produktov a preukazujú úctu k oceánu a jeho zdrojom.
- **Francúzsko – “Zéro Gâchis Académie”**: Viac ako tri mesiace bolo 100 domácností „koučovaných“ spotrebiteľskou organizáciou CLCV (rodiny, ale aj jednotlivci, dôchodcovia atď.). Počas prvých pätnástich dní boli domácnosti vyzvané, aby zmerali množstvo jedla, ktoré zvyčajne vyhodili. Potom im boli poskytnuté odporúčania a tipy, ako znížiť produkciu potravinového odpadu v domácnosti. Celkovo účastníci projektu znížili svoje plytvanie potravinami o viac ako polovicu (59%)

- **Portugalsko “Príliš veľa plastov”**- Iniciatíva, ktorá bola vyvinutá minulý rok od júna do novembra. Spotrebiteľia boli vyzvaní, aby poslali fotografie tovaru a výrobkov zabalených v nadmernom množstve plastov. Potom spotrebiteľská organizácia kontaktovala dodávateľov so žiadosťou o prijatie opatrení na zníženie nadmerného balenia.
- **Belgicko – ‘Doggy Bag’ súťaž o premenovanie**: Test-Achats/Test-Aankoop sa spojili s tromi belgickými mestami, aby podporili používanie psích tašiek u belgických spotrebiteľov. Z kultúrnych dôvodov nebol tento postup v Belgicku bežný a mnohým spotrebiteľom bolo nepríjemné, ak boli požadovaný, aby si ich zvyšky priniesli domov.

Trois villes adoptent le Rest-0-Pack contre le gaspillage

jeu. 22/01/2015 - 18:47 A.Fr. (avec Belga)
En collaboration avec l'association de défense des consommateurs Test-Achats et pour lutter contre le gaspillage alimentaire, nombre de restaurants à Bruxelles, Gand et Liège proposent un

Na sociálnych sieťach bola usporiadaná súťaž s cieľom premenovať anglické slovo „doggy-bag“ flámske a francúzske, aby spopularizovali tento postup u belgických spotrebiteľov.

Ďalšie zdroje – informačné listy, publikácie, odkazy

- **Otvorený list BEUCu na Farm to Fork strategy** https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-092_csos_open_letter_on_the_farm_to_fork_strategy_to_achieve_sustainable_food_systems.pdf
- **Správa BEUCu o prieskume spotrebiteľov v EÚ o udržateľných potravinách, Jún 2020:** http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-042_consumers_and_the_transition_to_sustainable_food.pdf

- **Pozičný document BEUCu o udržateľných potravinách** – dokument spracovaný BEUCom v roku 2016 na iniciovanie diskusie o „udržateľných potravinách“ – bol odvtedy rozpracovaný <https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-029-ipa-cpe-beuc-position-on-food-sustainability.pdf>
- **Pozičný document BEUCu o nutričnom označení na prednej strane balenia:** <https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-033-front-of-pack-nutritional-labelling.pdf>
- **Pripomienky BEUCu k verejnej konzultácii Európskej Komisie o pláne udržateľného stravovania “Farm to Fork Strategy for Sustainable Food”** <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12183-Farm-to-Fork-Strategy-/F507869>
- **Hodnotenie BEUCu k Farm to Fork Strategy** <https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-057-beucs-take-on-farm-to-fork-strategy.pdf>

6. UDRŽATEĽNÉ PRODUKTY: KOMPLEXNÝ PRÍSTUP EÚ K VÝROBE PRODUKTOV SO ZNÍŽENOU SPOTREBOU ZDROJOV

Úvod

Európska únia má dlhoročnú tradíciu vo vývoji osobitných pravidiel pre spotrebné výrobky, či už z bezpečnostných dôvodov alebo z dôvodov ochrany životného prostredia. Opatrenia EÚ zahŕňajú vývoj nových právnych predpisov, technických noriem a informácií pre spotrebiteľa. Úlohu EÚ v tomto procese nemožno preceňovať, pretože na vnútornom trhu sa tieto pravidlá vzťahujú na každého výrobcu, ktorý uvádza výrobky na trh EÚ.

V prvých rokoch produktovej politiky sa EÚ zamerala na informácie pre spotrebiteľov s cieľom posilniť dopyt po energeticky efektívnych výrobkoch. Stalo sa tak napríklad prostredníctvom energetického štítku EÚ (EU Energy Label), ktorý sa zavádza od polovice 80. rokov, počnúc domácimi spotrebičmi. Od začiatku 90. rokov sa táto značka dopĺňa environmentálnou značkou EÚ (EU Ecolabel), ktorej cieľom je ďalej informovať spotrebiteľov a nasmerovať ich k ekologicky najšetrnejším produktom na trhu.

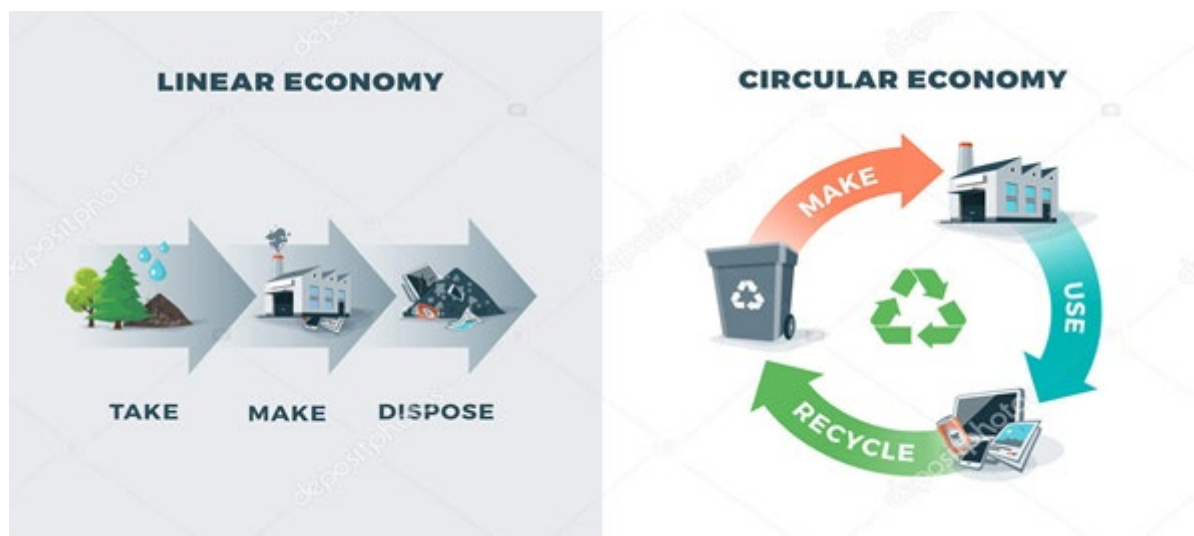
Avšak samotné „informovanie spotrebiteľov“ prináša iba obmedzené zmeny a nemôže riešiť určité zlyhania trhu, ako je obmedzená ponuka udržateľných výrobkov. Preto v rokoch nasledujúcich po roku 2005 začala EÚ riešiť dizajn výrobkov stanovením záväzných požiadaviek na výrobcov prostredníctvom takzvaných požiadaviek na Ekodizajn. Výhodiskom je, že 80% vplyvov výrobkov na životné prostredie sa určuje podľa rozhodnutia výrobcu o dizajne, na ktoré má spotrebiteľ malý alebo žiadny vplyv.

V prvých rokoch sa proces Ekodizajnu zamerával na energetickú účinnosť a ďalšie základné environmentálne vplyvy, ako sú emisie hluku a spotreba vody. Tento nástroj sa v súčasnosti transformuje s cieľom systematickejšie riešiť nové výzvy, ako je použitie recyklovaných materiálov, predĺženie životnosti produktu a umožnenie ľahších opráv a údržby, demontáže, opätovného použitia a recyklácie.

Súbor nástrojov EÚ v oblasti politiky trvalo udržateľných výrobkov obsahuje aj rôzne nástroje na riešenie **chemických látok**, napríklad prostredníctvom prístupu EÚ k Registrácii, Hodnoteniu a Autorizácii a obmedzovaniu Chemických látok (Registration, Evaluation and Authorisation and restriction of Chemicals - REACH), Klasifikácii, Baleniu a Označovaniu chemických látok (The Classification, Packaging and Labelling of Chemicals - CLP), obmedzovaniu nebezpečných chemikálií (the restriction of hazardous chemicals - RoHS) a právnych predpisov týkajúcich sa znižovania odpadu, zberu, balenia a recyklácie.

Od roku 2015 pracuje EÚ na širokom prístupe k udržateľnejším produktom prostredníctvom rozvoja a implementácie takzvaného **obehového hospodárstva** (cirkulárnej ekonomiky). Odvtedy boli predložené dva akčné plány s konkrétnymi opatreniami, jeden v roku 2015 a jeden v roku 2020. Obehové hospodárstvo je systém zameraný na elimináciu odpadu a zabezpečenie nepretržitého využívania zdrojov. Obehové systémy využívajú [opätovné použitie](#), [zdieľanie](#), opravy, renovácie, [reparovanie](#) and [recykláciu](#) na vytvorenie systému s uzatvoreným cyklom, minimalizujúce využitie [vstupov zdrojov](#) a tvorbu [odpadu](#), znečistenia a uhlíkových emisií. Cieľom obehového hospodárstva je udržať výrobky, zariadenia a infraštruktúru v prevádzke dlhšie, a tým zvýšiť produktivitu týchto zdrojov. Všetok „odpad“ by sa mal stať „potravou“ pre iný proces: buď ako vedľajší produkt alebo

regenerovaný zdroj pre iný priemyselný proces alebo ako regeneračný zdroj pre prírodu (napr. kompost). Tento regeneratívny prístup je v kontraste s tradičnou lineárnou ekonomikou, ktorej model výroby je „vezmi, urob, zlikviduj“³⁹.

V tejto kapitole o produktovej politike vám poskytujeme informácie o nasledujúcich témach a o tom, prečo sú pre spotrebiteľov dôležité:

- Ekodizajn (Eco-design)
- Energetické označovanie (Energy Labelling)
- Environmentálna značka EÚ (The EU Ecolabel)
- Výrobky s dlhšou životnosťou a lepšou opraviteľnosťou
- Úloha lepších práv spotrebiteľa pri predĺženej životnosti výrobkov
- Presadzovanie pravidiel produktovej politiky na vnútroštátnej úrovni
- Budúce politické iniciatívy v rámci druhého akčného plánu pre obehové hospodárstvo, ktoré EÚ plánuje vypracovať a implementovať v nadchádzajúcich rokoch

Nezahrňame komplexné informácie o chemických látkach, pretože táto téma by si kvôli svojej komplexnej povahe vyžadovala samotné školenie. Pre tých odborníkov, ktorí sa o danú oblasť zaujímajú, však bude BEUC schopný poskytnúť odborné znalosti o:

- Regulačnom rámci EÚ pre chemické látky
- Chemikáliách v spotrebných výrobkoch, ako sú kozmetika, hračky, textil, materiály prichádzajúce do styku s potravinami atď..
- Nedostatkoch vnútroštátneho presadzovania v oblasti požiadaviek na chemikálie pre spotrebné výrobky a súvisiacich rizikách pre spotrebiteľov.
- Negatívne zdravotné dôsledky súvisiace s výrobkami, ktoré negatívne ovplyvňujú hormonálny systém (tzv. Endokrinné disruptory) a ako znížovať vystavovanie sa im v našom každodennom živote.

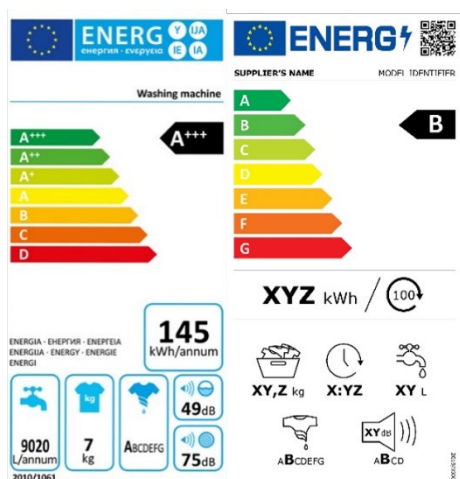
6.1. Ekodizajn a Energetické Označovanie

Každý mesiac spotrebiteľia minú značnú časť svojho rozpočtu na spotrebu energie. Spotrebiteľia dnes nielenže vlastnia energeticky náročnejšie výrobky, ako sú počítače, mobilné telefóny a televízory, ale na dennej báze ich používajú aj dlhé hodiny. Tento vývoj zvýšil účty za elektrinu.

Súčasne sú spotrebiteľia často konfrontovaní s výrobkami, ktoré nie je možné opraviť krátko po uplynutí záruky, ktoré sa pokazia príliš rýchlo alebo ktoré sa nedajú opraviť z dôvodu nedostupnosti náhradných dielov. Mnoho spotrebiteľov sa musí vyrovnávať s týmto skorým zlyhaním výrobkov, ktoré sa tiež nazýva „predčasné zastaranie“, čo predstavuje ďalšiu záťaž pre ich peňaženky a pre životné prostredie.

Prečo je ekodizajn a energetické označovanie pre spotrebiteľov dôležité

Európska smernica o ekodizajne nielen chráni životné prostredie, ale tiež pomáha spotrebiteľom šetriť peniaze. Podľa prieskumu, ktorý zadal BEUC v roku 2016⁴⁹, môže priemerná domácnosť v EÚ ušetriť ročne až 330 EUR ročne, a to vďaka ekodizajnu a preto, že výrobky sa časom stali energeticky účinnejšie.

Left: the old label; right: the new one set to appear on appliances as of 2021.

Sources: European Commission

Ekodizajn tiež tlačí na výkonnejšie výrobky z hľadiska efektívnosti využívania zdrojov počas životnosti produktu, napr. požiadavky na opravu. Berie do úvahy tiež kvalitu a pohodlnosť výrobkov a poskytuje spotrebiteľom viac informácií o udržateľnom používaní výrobkov. Nariadenie o energetickom označovaní ukladá Európskej komisii povinnosť prijať opatrenia na povinné označovanie konkrétnych energeticky významných skupín výrobkov, ako sú práčky a televízory. To zaručuje, že sa spotrebiteľia informovane rozhodnú, pokiaľ ide o spotrebu energie výrobkov vo fáze ich používania.

Aj keď energetický štítek existuje už celé desaťročia, jeho revízia v roku 2010 narušila princípy transparentnosti a zrozumiteľnosti, keď sa do schémy zaviedli ďalšie triedy A+, A++ a A+++.

Nakoľko tieto zmeny viedli k strate zmysluplnosti jednoduchšej správy pre spotrebiteľov - napríklad „kúpiť zelený“ alebo „kúpiť A“ - zmätok medzi spotrebiteľmi podkopával schopnosť systému transformovať trhy na účinnejšie spotrebiče. V roku 2017 bol preto prijatý nový rámec energetického označovania, aby sa štítek čo najskôr vrátil späť k známej uzavretej stupnici označovania A-G.

⁴⁹[http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-109benefits of ecodesign for eu households executive summary.pdf](http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-109benefits%20of%20ecodesign%20for%20eu%20households%20executive%20summary.pdf)

Medzi najdôležitejšie politické nástroje pre spotrebiteľov v politickej agende EÚ patria **Smernica o ekodizajne 2009/125/ES** a **Smernica o energetickom označovaní 2010/30/EÚ**. Tieto dva nástroje pokrývajú energetické výrobky od práčok cez vysávače až po kotly.

V marci 2020 EÚ zahájila svoj **Akčný plán obehového hospodárstva**, v ktorom načrtla, že politika udržateľných výrobkov by mala brať do úvahy aj trvanlivosť, upgradovateľnosť, opraviteľnosť a opätovné použitie výrobkov a že smernica o ekodizajne by sa mala vzťahovať na viac výrobkov, najmä výrobky IKT a textil.

Proces EÚ na zlepšenie **energetickej účinnosti** spotrebných výrobkov bol zahájený v roku 2005, čo viedlo k prijatiu smernice o ekodizajne 2009/125/ES⁵⁰, ktorá ustanovuje rámec na zlepšenie environmentálnych vlastností energeticky významných výrobkov, ako sú domáce spotrebiče od vysávačov a osvetlenia až po kotly.

Podľa súčasnej Smernice EÚ o ekodizajne⁵¹, je Európska komisia poverená regulovať nielen energetickú účinnosť, ale aj **efektívnosť zdrojov** (trvanlivosť, opraviteľnosť, recyklovateľnosť, modernizácia atď.) energeticky významných výrobkov a prijímať implementačné opatrenia pre Ecodesign⁵². Optimalizáciou udržateľnosti výrobkov pri súčasnom zachovaní ich funkčných vlastností má Smernica o ekodizajne poskytnúť nové príležitosti výrobcovi, spotrebiteľovi a spoločnosti ako celku⁵³.

Európsky parlament aj Rada spoločne zdôrazňujú význam ekodizajnu a energetického označovania a vyzvali Komisiu, aby prijala nový pracovný plán pre Ekodizajn (2020 - 2024), ktorý okrem energeticky významných výrobkov zahrnie aj nové skupiny výrobkov, najmä výrobky IKT.

Európska rada a Európsky parlament tiež zdôraznili⁵⁴, že by sa mal vypracovať nový legislatívny návrh na koherentný rámec politiky výrobkov, ktorý umožní dlhšie používanie výrobkov a čo najdlhšie udržanie materiálov v hospodárskom cykle.

Politická agenda na národnej úrovni

- **Transpozícia Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES z 21. októbra 2009 o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov**
Konečný termín transpozície: 20/11/2010

⁵⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0125>

⁵¹ Smernica EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2005/32/ES o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn výrobkov využívajúcich energiu a o zmene a doplnení smernice Rady 92/42/EHS a smerníc Európskeho parlamentu a Rady 96/57/ES a 2000/55/ES.

⁵² Zoznam zahrnutých skupín výrobkov nájdete v časti: <https://ec.europa.eu/growth/single-market/european-standards/harmonised-standards/ecodesign/>

⁵³ Pozri pracovný plán o ekodizajne na roky 2012 - 2014, pracovný dokument útvarov Komisie, Vypracovanie pracovného plánu na roky 2012 - 2014 podľa smernice o ekodizajne., p.1

⁵⁴ Pozri uznesenie z 15. januára 2020 v reakcii na oznámenie Európskej komisie o Európskej Zelenej Dohode

[Zákon č. 529/2010 Z. z. o environmentálnom navrhovaní a používaní výrobkov \(zákon o ekodizajne\)](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 194 ; Dátum vydania: 2010-12-29

- **Transpozícia Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/30/EÚ z 19. mája 2010 o udávaní spotreby energie a iných zdrojov energeticky významnými výrobkami na štítkoch a štandardných informáciách o výrobkoch**

Konečný termín transpozície: 20/06/2011

[Zákon č. 182/2011 Z. z. o štítkovaní energeticky významných výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Úradné uverejnenie: Zbierka zákonov SR ; Číslo ú. v.: 59 ; Dátum vydania: 2011-06-24

Účasť spotrebiteľských organizácií

- a) Prispieť ku kritériám a regulácii ekodizajnu ako zainteresovaná strana** - Legislatíva o ekodizajne vyžaduje, aby Európska komisia konzultovala so zainteresovanými stranami vrátane spotrebiteľských organizácií proces stanovovania a revízie produktových kritérií pre ekodizajn a environmentálne označovanie.

Článok 18 Smernice o ekodizajne stanovuje, že:

„Komisia zabezpečí, aby pri vykonávaní svojich činností dodržiavala pri každom vykonávanom opatrení vyváženú účasť zástupcov členských štátov a všetkých zainteresovaných strán dotknutých daným výrobkom / skupinou výrobkov, ako je priemysel, vrátane MSP a remeselný priemysel, odbory, obchodníci, maloobchodníci, dovozcovia, skupiny na ochranu životného prostredia a spotrebiteľské organizácie“.

Vytvorením nového pracovného plánu na roky 2020 - 2024 majú spotrebiteľské organizácie príležitosť prispieť k zavedeniu nových kritérií pre skupiny výrobkov, na ktoré sa ekodizajn zatiaľ nevzťahuje, ako sú výrobky IKT, ako aj k revízii existujúcich opatrení a zabezpečeniu povinných predpisov.

Prostredníctvom Konzultačného fóra o ekodizajne a energetickom označovaní, ktoré je oficiálnym fórom, kde sa o týchto politikách diskutuje so zúčastnenými stranami, majú spotrebiteľské organizácie okrem iného možnosť vyjadriť sa k horizontálnym otázkam, vrátane:

- o pracovného plánu na roky 2020 – 2024
- o metódy na vypracovanie kritérií pre ekodizajn (MEErP)
- o bodovacieho systému na opravu
- o možnej revízie smernice o ekodizajne 2009/125/ES
- o účinnosti dohľadu nad trhom

- b) Komunikácia o nových schémach a štítkoch** – Kvôli zmenám v dôsledku označovania a preto, že súčasne budú existovať rôzne štítky, bude potrebné informovanie a vzdelávanie spotrebiteľov, pričom tieto aktivity budú mať zásadný význam pri poskytovaní pomoci spotrebiteľom v lepšej orientácii a oboznámení sa spotrebiteľov s nimi.

c) **Objavovia voči tvorcom politík – Záujmy spotrebiteľov** pri tvorbe opatrení na získanie energetického štítku budú musieť tvorcovia politík dobre zohľadniť. To sa dá dosiahnuť prostredníctvom:

- Poskytnutia podkladov pre technické prípravné práce a účasti na stretnutiach zainteresovaných strán pri zmene stupnice značiek.
- Poskytovania poradenstva Európskej komisii o tom, ako lepšie komunikovať o výhodách energetického štítku pre spotrebiteľov.
- Účasti na projektoch na podporu energetického štítku. Napríklad sú zapojené organizácie spotrebiteľov, ktoré vedú projekt BELT, Boost the Energy Label Take up, na podporu zavádzania účinnejších energeticky významných výrobkov.
-

Ďalšie zdroje – informačné listy, publikácie, odkazy:

- **BELT – Boost Energy Label Take up:** <https://www.belt-project.eu/>
BELT je projekt financovaný z programu EÚ Horizont 2020, ktorého cieľom je podporovať zavádzanie účinnejších energeticky významných výrobkov. Jeho cieľom je **uľahčiť prechodné obdobie zo starého energetického štítku na nový**. Vďaka BELTu bude proces prechodu na nový štítok so zmenenou stupnicou ľahšie uskutočňovaný poskytovaním školení a technických pokynov výrobcovi, distribútorovi a maloobchodníkom. Vďaka jasným a cieleným komunikačným kampaniam sa zabráni zmätkom a chybám medzi spotrebiteľmi a zamestnancami verejného a podnikového obstarávania. Ďalšie zistenia týkajúce sa projektu budú neskôr k dispozícii na internetovej stránke BEUC.
Finančné úspory z ekodizajnu, výskum zadaný spoločnosťou BEUC:
[http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-109-benefits of eco design for eu households executive summary.pdf](http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-109-benefits-of-ecodesign-for-eu-households-executive-summary.pdf)

Kľúčové poznatky:

- Spotrebitelia ušetria vďaka Ekodizajnu každý rok až 330 EUR. Je tomu tak z dôvodu, že zákony EÚ umožnili výrobcovi vyrábať energeticky menej náročné výrobky.
- Úspory spotrebiteľov sa môžu zvýšiť na viac ako 450 EUR ročne, ak si vyberú produkt, ktorý patrí do špičkovej triedy energetického štítku.
- Ekodizajn môže tiež pomôcť vylepšiť spotrebné výrobky, napríklad znížiť tichosť vysávačov.
- **Informačné listy BEUC o energetickom ozančovaní -**
[https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-120 new energy label-back to the a-g scale.pdf](https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-120-new-energy-label-back-to-the-a-g-scale.pdf)
- V marci 2017 inštitúcie Európskej únie aktualizovali energetický štítok. V budúcnosti budú mať spotrebitelia úžitok z jednoduchšej stupnice A-G, ktorá nahradí neprehľadné triedy A +,

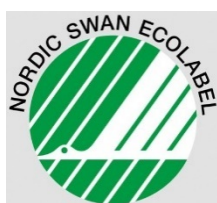
A ++ a A +++. Tento informačný list zdôrazňuje hlavné zmeny, pozitívne aspekty a výzvy, ktoré so sebou prinesie zmena stupnice.

6.2. Ecolabel

Environmentálna značka EU Ecolabel bola založená v roku 1992 ako celoeurópska dobrovoľná značka, ktorej cieľom je uľahčiť zákazníkovi ekologickjší a zdravší výber.

Viac ako 77 000 výrobkov a služieb v 24 rôznych kategóriách teraz zobrazuje environmentálnu značku EU Ecolabel, čo je od roku 2016 takmer dvojnásobok. Siahajú od detského oblečenia a čistiacich prostriedkov po televízory, farby, šampóny, drevené podlahy, kopírovací papier alebo ubytovanie. Výrobky a služby musia spĺňať zoznam environmentálnych a zdravotných kritérií, aby bolo možné na nich umiestniť kvetinové logo EU Ecolabel, od trvanlivosti produktu až po vystavenie toxickým chemikáliám.

V EÚ existujú ďalšie národne alebo regionálne úradne uznané environmentálne značky, ktoré sú ekvivalentné s environmentálnou značkou EU Ecolabel, napríklad Severská labuť v severských krajinách, Modrý anjel v Nemecku alebo Rakúska environmentálna značka⁵⁵.

Prečo je to pre spotrebiteľov dôležité

Environmentálna značka EU Ecolabel pomáha spotrebiteľovi ľahko identifikovať tie výrobky a služby, ktoré sa zvyčajne pohybujú v rozmedzí 10 - 20% tých najšetrnejších k životnému prostrediu. 8 z 10 kupujúcich, ktorí poznajú environmentálnu značku EU Ecolabel, jej už dôverujú⁵⁶.

Environmentálna značka tlačí výrobcov, aby išli o míľu ďalej. Značku možno umiestniť iba na tie výrobky, ktoré majú priaznivejší vplyv na životné prostredie a zdravie, ako vyžaduje zákon. Spoločnosti musia riešiť dopady produktu alebo služby s ohľadom na celý ich životný cyklus, od výroby po recykláciu alebo likvidáciu, a zabezpečiť, aby produkty rešpektovali vysoko kvalitné výkonové limity.

Environmentálna značka je štandardom pre spoločnosti, ktoré chcú vylepšiť svoje výrobky, aj keď sa to od nich nepožaduje. Zohráva dôležitú úlohu v rámci širšieho rámca produktovej politiky EÚ ako

⁵⁵ For an inventory of other national officially recognised labels in the EU, [this Commission study](#) can be consulted.

⁵⁶ [Special Eurobarometer 468: Attitudes of European citizens towards the environment](#), November 2017.

nástroj na zdvíhanie trhu, čo znamená, že všade okolo majú zákazníci lepšie a ekologickejšie výrobky a služby.

Značka je spoľahlivá - výrobcovia môžu značku používať až potom, ako vnútroštátny orgán overí, či sú výrobok alebo služba sú skutočne „zelené“. Za týmto účelom zabezpečujú, aby produkt spĺňal požiadavky, ktoré sa pravidelne aktualizujú podľa technologického pokroku.

Politická agenda EÚ

Nový **Akčný plán pre obehové hospodárstvo** navrhol dôležité regulačné a neregulačné iniciatívy, ktoré môžu vychádzať z požiadaviek stanovených v Nariadení o environmentálnej značke EÚ č. 66/2010 pre rôzne skupiny výrobkov a služby. **Rámec politiky udržateľných výrobkov** predovšetkým rozšíri smernicu o ekodizajne nad rámec energeticky významných výrobkov. Mohla by integrovať existujúce kritériá environmentálnej značky týkajúce sa trvanlivosti alebo náhrady nebezpečných chemikálií vo výrobkoch, ako sú textilné výrobky alebo nábytok.

Budú navrhnuté nové legislatívne a neregulačné opatrenia na lepšiu podporu spotrebiteľov spolu so spoľahlivými a dôveryhodnými informáciami o údajoch o udržateľnosti výrobkov, čo by mohla byť dobrá príležitosť na posilnenie environmentálnej značky EU Ecolabel. Najmä od spoločností sa bude požadovať, aby zdôvodnili svoje ekologické tvrdenia a stanovia sa minimálne požiadavky na označenia udržateľnosti. Predpokladá sa tiež samostatná právna iniciatíva na lepšiu ochranu spotrebiteľov pred greenwashingom.

Komisia v súčasnosti rozširuje pôsobnosť environmentálnej značky EU Ecolabel tak, aby zahŕňala udržateľné retailové finančné produkty (napr. sporiace účty alebo investičné fondy) a všetku kozmetiku. V pracovnom pláne na roky 2020 - 2022 by sa mohlo zvážiť zahrnutie aj ďalších služieb, ako sú obnoviteľné zdroje energie z nových inštalácií alebo fotovoltacké panely. Avšak okrem rozšírenia portfólia environmentálnej značky sa Komisia chce zamerať aj na väčšie využitie existujúcich kritérií v priemysle. Bude vykonávať intenzívnejšie marketingové a komunikačné činnosti smerom k spotrebiteľom a verejným obstarávateľom. Zlepší sa tým aj zavedenie značky prostredníctvom finančných stimulov, ako je ekologické verejné obstarávanie alebo potenciálne rozšírená zodpovednosť výrobcov. V tomto procese žiada Komisia podporu od členských štátov a iných zainteresovaných strán, ako sú spotrebiteľské organizácie.

Inštitúcie EÚ a členské štáty môžu na podporu udeľovania environmentálnej značky urobiť toto:

- Zvyšovať povedomie verejnosti a priťahovať maloobchodníkov a popredné spoločnosti prostredníctvom vylepšeného marketingového úsilia.
- Posilniť program začlenením väčšieho množstva tovarov a služieb dôležitých pre spotrebiteľov a ekologického verejného obstarávania .
- Ísť príkladom a zaobstaráť si ekologické výrobky, ktoré sú certifikované environmentálnou značkou EU Ecolabel alebo ekvivalentnými regionálnymi alebo národnými značkami, ako napríklad Severská labuť, Modrý anjel alebo Rakúska environmentálna značka.
- Zachovať environmentálnu excelentnosť systému zabezpečením ambiciózných kritérií vo všetkých oblastiach týkajúcich sa životného prostredia a zdravia.

- Vyčleniť dostatočné ľudské a finančné zdroje na zabezpečenie správneho fungovania systému a zvýšiť spoluprácu s regionálnymi a národnými úradne uznávanými environmentálnymi značkami s cieľom optimalizovať existujúce zdroje.

Politická agenda na národnej úrovni

- **Obehové hospodárstvo v kontexte Slovenska,**
zdroj: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/obehove-hospodarstvo/>

Na Slovensku vznikla Informačná Platforma Zelené hospodárstvo, kde sú publikované [riešenia v oblasti obehového hospodárstva](#). V roku 2019 bola spustená platforma [Obehové Slovensko](#), pričom MŽP SR je jedným z iniciátorov a zakladajúcich partnerov. Cieľom platformy je podpora spolupráce medzi verejným, súkromným, neziskovým a výskumným sektorom pri prechode na obehové hospodárstvo.

Účasť spotrebiteľských organizácií

Medzi kľúčové úlohy spotrebiteľských organizácií patria:

- **Spolupracovať s verejnými orgánmi a autoritami**, aby robili viac propagačných aktivít, ktoré môžu zvýšiť povedomie spotrebiteľov o environmentálnej značke EU Ecolabel a zvýšiť tlak verejnosti na výrobky a služby, ktoré majú logo.
- **Žiadať, aby maloobchodníci a spoločnosti ponúkali spotrebiteľom** viac výrobkov s environmentálnou značkou a podporovali ich environmentálne tvrdenia prostredníctvom spoľahlivých certifikačných systémov, ako je napríklad environmentálna značka EU Ecolabel.
- **Podieľať sa na definovaní kritérií** s cieľom zabezpečiť, aby kvet EÚ (značka EU Ecolabel) zobrazoval iba výrobky vynikajúcej kvality. Ako člen rady pre environmentálne označovanie EÚ má BEUC slovo pri vývoji kritérií pre environmentálnu značku a poskytuje informácie od spotrebiteľských organizácií v procese rozhodovania. Rada pre environmentálne označovanie EÚ združuje aj Európsku komisiu, členské štáty, mimovládne organizácie v oblasti životného prostredia, priemysel a maloobchod.
- **Pomôcť zviditeľniť environmentálnu značku EU Ecolabel⁵⁷ a vzdelávať spotrebiteľov**, ktorým štítkom môžu dôverovať a ako identifikovať spoločnosti, ktoré pri svojich výrobkoch uplatňujú „greenwashing“. So zvyšujúcim sa dopytom po udržateľnejších výrobkoch došlo k nárastu rôznych iniciatív na ich označovanie, ako aj k zvýšenému „greenwashingu“, ktorý spotrebiteľa zvádza k nákupu tovaru, ktorý nie je taký zelený,

⁵⁷ [Komisia vyvinula súbor digitálnych nástrojov s príslušnými informačnými a komunikačnými materiálmi, ktoré sú k dispozícii pre organizácie zainteresované na propagácii environmentálnej značky EÚ. BEUC pravidelne navrhuje komunikačné materiály, ktoré môžu spotrebiteľské organizácie použiť, ako napríklad jarná kampaň na čistiace prostriedky alebo prázdninová kampaň na ubytovanie turistov. Zainteresované organizácie sa môžu obrátiť na sekretariát organizácie BEUC s otázkami a informáciami potrebnými na propagáciu environmentálnej značky EÚ.](#)

ako je tvrdené. V súčasnosti sa na celom svete používa viac ako 500 takýchto štítkov⁵⁸, a 3 zo 4 výrobkov v EÚ majú zobrazené environmentálne tvrdenia⁵⁹. Výsledkom je, že sa spotrebitelia často cítia stratení, keď si musia vybrať medzi niekoľkými „zelenými“ možnosťami, a môžu si tak nechtiac zvoliť produkt, ktorý zďaleka nie je „zelený“ alebo etický.

Ďalšie zdroje na environmentálnu značku

- **BEUC informačné listy o EU Ecolabel** - https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-056_ecolabel_factsheet.pdf
- **EU Ecolabel fakty, čísla a grafiky** - <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html>
- **EU infografika na Ecolabel** - https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/label_you_can_trust.pdf

6.3. Predčasné Zastarávanie

Prečo je to pre spotrebiteľov dôležité

Súčasný vzorec spotreby sa vyznačuje dvoma trendmi: Spotrebitelia vlastnia viac výrobkov ako v minulosti a čiastočne sa výrobky používajú iba na kratšie obdobia. Kratšie doby použitia a rýchlejšia miera výmeny výrobkov vedú k zvýšenému tlaku na zdroje. Štúdie, ktoré analyzujú čas používania výrobkov odhaľujú, že tento v posledných rokoch klesá. Motivácia spotrebiteľov nahradiť výrobky častejšie ako v minulosti však ešte nie je úplne jasná. Môže to súvisieť so zmenou spotrebiteľských preferencií, skorým zlyhaním produktov a marketingovým tlakom, ktorý poháňa konzum. Pozoruhodne, napriek skutočnosti, že niektoré výrobky sú vymenené po krátkej dobe používania, niekoľko štúdií naznačuje, že spotrebitelia by si želali, aby výrobky vydržali podstatne dlhšie⁶⁰ a že im záleží na informáciách o trvanlivosti výrobkov⁶¹. Mnoho spotrebiteľov je navyše frustrovaných, ak výrobky, ktoré si kúpili, nevydržia tak dlho, aké boli ich očakávania⁶². Príliš veľa komodít, ktoré

⁵⁸ Gruère, G (2013), „Charakterizácia environmentálnych označení a informačných schém“, Pracovné dokumenty OECD pre životné prostredie, č. 62, OECD Publishing, Paríž.

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Arbeiterkammer Wien: Doba použiteľnosti a zastaralosť predmetov dlhodobej spotreby v dobe zrýchlenia. Empirické vyšetrenie medzi rakúskymi domácnosťami.

⁶¹ Európska komisia (2013): Bleskový Eurobarometer 367 – Postoj Európanov k budovaniu jednotných trhov s výrobkami naznačoval, že „Viac ako deväť z desiatich respondentov súhlasilo s tým, že by mala byť uvedená životnosť výrobkov dostupných na trhu (92%)“. http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_367_en.pdf

⁶² Asi tretina všetkých práčov a chladničiek a štvrtina všetkých vysávačov vymenených vo Veľkej Británii každý rok nespĺnila očakávania priemerného zákazníka na dobu životnosti každého produktu. Pozri WRAP: Zapnuté na hodnotu. Prečo môže byť predĺženie životnosti spotrebného tovaru a spotrebného elektronického produktu a obchodovanie s použitými produktmi prospešné pre spotrebiteľov, maloobchodníkov, dodávateľov a životné prostredie, <http://www.wrap.org.uk/content/switched-value>. V prieskume spoločnosti AK Wien s rakúskymi spotrebiteľmi 45% respondentov uviedlo, že je spokojných so súčasnou životnosťou výrobkov, ale takmer 30% uviedlo, že sú dosť nespokojní. http://media.arbeiterkammer.at/wien/PDF/studien/Bericht_Produktnutzungsdauer.pdf

sú potrebné pre pohodlný životný štýl, ako sú práčky⁶³, elektrické zubné kefky⁶⁴, televízory⁶⁵, tlačiarne a smartphony⁶⁶ sa príliš často rozpadajú krátko po skončení záručnej doby⁶⁷ a nedajú sa opraviť, čo zvyšuje tlak na rozpočet spotrebiteľov a životné prostredie, najmä ak vezmeme do úvahy, že k predčasnemu zlyhaniu dochádza u rôznych skupín výrobkov a môže to mať aj kombinované účinky.

Zastarávanie je mnohostranný problém a môže pokrývať úmyselné a neúmyselné zlyhanie produktov v dôsledku zlého dizajnu, nemožnosti aktualizácie produktu pomocou nového softvéru, údržby alebo opravy. Niekedy existuje aj nespokojnosť spotrebiteľov so súčasným fungovaním produktu, ktorý vedie k jeho výmene, zatiaľ čo stále funguje.

Politická agenda – úroveň EÚ

EÚ začala riešiť problém výrobkov, ktoré zlyhávajú v skorom štádiu ich používanie prostredníctvom svojho akčného plánu obehového hospodárstva (pozri úvod a kapitolu o ekodizajne vyššie). Obsahuje prílohu s časovým plánom a veľmi konkrétnymi opatreniami, ktoré sa zavedú v nadchádzajúcich rokoch a ktoré ponúknu spotrebiteľským organizáciám veľa príležitostí prispieť konkrétnymi návrhmi, ktoré prinesú vylepšenia⁶⁸.

Navyše niektoré krajiny EÚ už konali v aspektoch, ktoré môžu riešiť predčasné zastarávanie:

- Dlhšie záruky pre niektoré kategórie výrobkov (Holandsko, Fínsko, Švédsko, Island, Nórsko, Írsko a Spojené kráľovstvo).
- Legislatívny zákaz plánovaného zastarávania vo Francúzsku a nedávne donucovacie opatrenia prijaté v Taliansku⁶⁹ a vo Francúzsku⁷⁰ vnútroštátnymi orgánmi na základe smernice o nekalých obchodných praktikách.
- Nižšia DPH za činnosti opravy vo Švédsku.

⁶³ http://www.beuc.eu/documents/files/FC/durablegoods/articles/1014_DECO_Portugal.pdf

⁶⁴ http://www.beuc.eu/documents/files/FC/durablegoods/articles/1013_Test_Achats_Belgium.pdf

⁶⁵ http://www.beuc.eu/documents/files/FC/durablegoods/articles/0913_Stiftung_Warentest_Germany.pdf

⁶⁶ http://www.beuc.eu/documents/files/FC/durablegoods/conference/presentations/Gerjan_int_Veld.pdf

⁶⁷ Aj keď neexistujú štatistické údaje o miere rozkladu za celú EÚ, nemecká spolková agentúra pre životné prostredie vykonáva výskum životnosti výrobkov. Predbežné výsledky naznačujú, že počet malých spotrebičov, ktoré nedosahujú životnosť 5 rokov, sa zvyšuje a že životnosť veľkých spotrebičov - hoci je stále nad desiatimi rokmi - klesá. Okrem toho viac ako 10% práčok dosiahlo v roku 2013 životnosť iba 5 rokov alebo menej v porovnaní so 6% v roku 2004.

Pozri: http://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/378/publikationen/texte_10_2015_einfluss_der_nutzungsdauer_von_produkten_auf_ihre_umwelt_obsoleszenz_17.3.2015.pdf

Prakash, Siddharth; Stamminger Rainer & Ines Oehme (2015): Faktencheck Obsoleszenz: Analýza vývoja života a využitia vybraných elektrických a elektronických zariadení. V: Brönneke, Tobias und Andrea Wechsler: Obsoleszenz interdisziplinär. Vorzeitiger Verschleiß aus Sicht von Wissenschaft und Praxis.

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098&from=EN>

⁶⁹ V roku 2018, taliansky úrad pre ochranu spotrebiteľa a hospodársku súťaž (AGCM) uložil spoločnosti Apple a Samsung pokutu za nekalé obchodné praktiky vo výške 10 EUR a 5 miliónov EUR (pre viac informácií pozri [tu](#)). V máji 2020, rozhodnutie proti spoločnosti Apple potvrdil súd Lazio v Taliansku (rozhodnutie pozri [tu](#)).

⁷⁰ Vo februári 2020, Francúzsky orgán (DGCCRF) uložil pokutu spoločnosti Apple vo výške 25 miliónov EUR za neinformovanie spotrebiteľov o tom, že ich aktualizácia pre iPhone ovplyvní výkon zariadenia, čo predstavovalo nekalú obchodnú praktiky (pre viac informácií pozri [tu](#)).

Ostatné krajiny stále požadujú, aby sa tieto problémy riešili na európskej úrovni (Belgicko a Nemecko). Preto sa akčný plán obehového hospodárstva osobitne zmienil o riešení plánovaného zastarávania. Akčný plán obehového hospodárstva EÚ obsahuje aj plány budúcich opatrení, ako sú:

- **Viac výrobkov sa stane udržateľným.** Vďaka budúcemu „rámcu politiky udržateľných výrobkov“ sa očakáva, že oveľa viac spotrebiteľských výrobkov - napríklad inteligentné telefóny a počítače - bude odolnejších, opakovane použiteľných, upgradovateľných, opraviteľných a recyklovateľných.
- **Očakáva sa, že vysoko znečisťujúce odvetvia** - napríklad textil a budovy - budú efektívne využívať suroviny. Prístup k vypracovaniu pravidiel pre konkrétne odvetvia čerpá inšpiráciu z toľko hovoreného zákazu plastov na jedno použitie, ktorý inštitúcie EÚ minulý rok presadili v rekordnom čase.
- **Podporí sa Spotrebiteľovo 'právo na opravu'.** Viac spotrebných výrobkov sa bude musieť dať ľahko opraviť a inovovať. Smartfóny, kávovary a tlačiarne by mali byť prioritou, pretože sú na prvom mieste v zozname sťažností spotrebiteľov v celej Európe.
- **Spotrebiteľia dostanú spoľahlivejšie informácie o trvanlivosti a opraviteľnosti.** Napríklad v budúcnosti bude možno potrebné, aby spoločnosti v mieste predaja zverejnili, ako dlho vydržia ich výrobky alebo ako dlho budú k dispozícii náhradné diely.
- Spotrebiteľia budú **lepšie chránení pred greenwashingom a predčasným zastaraním výrobkov.** Cieľom Európskej únie je napríklad riešiť lepšie nepodložené environmentálne tvrdenia a prípady neférového zastarávania.
- Bude sa riešiť, aby **nebezpečné chemikálie** nezostávali v recyklovaných výrobkoch.

Európska komisia sa zaviazala vytvárať kultúru opráv a najnovšie implementačné opatrenia smernice o ekodizajne ukazujú, že je možné prijať konkrétne opatrenia na predĺženie životnosti produktu povolením „opravy“. Pre niekoľko kategórií výrobkov musí byť zabezpečené zásobovanie náhradnými dielmi v priebehu času a musia byť prístupné informácie o opravách a údržbe.

Na základe existujúcich opatrení môže európske „Právo na Opravu“, ktoré sa najskôr uplatní na výrobky IKT, zahŕňať:

- Prístup k náhradným dielom, a to minimálne tak dlho, ako je očakávaná životnosť výrobkov. Rozšírenie náhradných dielov na softvérové diely je možné a v súčasnosti je použiteľné pre podnikové servery.
- Prístup k príručiekam na opravy a údržbu.
- Dizajn pre opraviteľnosť s ľahkým prístupom k dielom, ktoré je potrebné opraviť.
- Informácie o opraviteľnosti produktu v mieste predaja, možnosť vo forme skóre opravy.

Politická agenda na národnej úrovni

Slovenská agentúra životného prostredia v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia SR vydali publikáciu [Obehové hospodárstvo - budúcnosť rozvoja Slovenska](#), ktorá je dostupná aj vo verzii vhodnej [na tlač](#) (pdf 33,17 MB) a vo forme [letáku \(pdf 1,85 MB\)](#).

Zdroj: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/obehove-hospodarstvo/>

Úloha spotrebiteľských organizácií

Vzhľadom na zložitosť tohto problému sú spotrebiteľské organizácie spolu s akademickými a profesionálnymi opravármi zapojené do výskumného projektu⁷¹ PROMPT zameraného na vývoj testovacieho programu pre predčasné zastarávanie s pilotnými programami pre mobilné telefóny, vysávače, televízory a práčky.

Cieľom projektu PROMPT je:

- Usporiadať sťažností spotrebiteľov týkajúcich sa produktu s nízkou výkonnosťou, pokiaľ ide o trvanlivosť a opraviteľnosť, prostredníctvom online platforiem, aby sa získala spätná väzba k produktom, ktoré zlyhali, a webový prehľadávač schopný skenovať spotrebiteľské recenzie produktov na online maloobchodných platformách.
- Poskytnúť testovaciu metódu, ktorá umožňuje označiť produkty s nízkou výkonnosťou a zorientovať tak spotrebiteľa pri výbere.
- Informovať priemysel o najlepších postupoch a navrhovaných stratégiách zameraných na zabránenie predčasnému zastaraniu.

Ďalšie zdroje o predčasnom zastarávaní

- Informačné listy BEUCu o prečasnem zastarávaní: https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2018-057_premature_obsolescence.pdf
- Nový akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf
- PROMPT informačné listy: https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-063_prompt_testing_products_to_promote_longer_lifetime.pdf

Národné príklady alebo nástroje – Ecolabel & Energy label, Ecodesign and Predčasné zastarávanie

Predčasné zastarávanie:

Belgicko – Spotrebiteľská organizácia *Test-Achats* cez video s názvom “[trop vite usé](#)” uskutočnila za účelom zvýšenie povedomia kampaň, ktorá upozornila na predčasné rozbitie a nenapraviteľnosť výrobkov a primäla spotrebiteľov k tomu, aby sa prihlásili s výrobkami, ktoré kúpili a ktoré sa príliš skoro rozpadli.

Rady pre spotrebiteľa k výrobkom:

- **Francúzsko** - Poradenstvo pre spotrebiteľov o tom, [ako znížiť potrebu energie](#) prostredníctvom výrobkov
- **Španielsko** – [Štúdia porovnávajúcej platformy](#) pre nákup a predaj použitých výrobkov

⁷¹ <https://prompt-project.eu/>

7. PRESADZOVANIE – UDRŽATEĽNÉ PRODUKTY

7.1. Zavádzajúce ekologické tvrdenia o výrobkoch a možné problémy s presadzovaním

Prečo sú zavádzajúce ekologické tvrdenia pre spotrebiteľov dôležité

Stále rastúci počet obchodníkov využíva rastúci záujem spotrebiteľov o záležitosti životného prostredia a pomocou zelených tvrdení sa odlišuje od svojich konkurentov. Podľa Hodnotiacej tabuľky spotrebiteľských podmienok EÚ⁷² z Novembra 2019, je viac ako polovica spotrebiteľov v EÚ pri nákupoch vnímavá k environmentálnym požiadavkám.

Spotrebitelia čelia znásobeniu ekologických tvrdení. Mnohé z nich sú pochybné (pretože nie sú alebo nemôžu byť podložené) a zavádzajúce. Táto situácia vyvoláva medzi spotrebiteľmi zmätok a nedôveru a ohrozuje ich aktívny príspevok k prechodu na zelené hospodárstvo. Podľa prieskumu Eurobarometra zverejneného v marci 2020⁷³, zameraného na environmentálne požiadavky v odevnom priemysle, väčšina spotrebiteľov verí, že veľa výrobkov je šetrných k životnému prostrediu, ale nemusí dôverovať tvrdeniu, že je pravdivé.

Politická agenda – úroveň EÚ

Na úrovni Európskej únie je **Smernica o nekalých obchodných praktikách** (smernica 2005/29/ES, UCPD)⁷⁴ kľúčovou horizontálnou legislatívou uplatňujúcou sa na ekologické požiadavky. Je to referenčný bod používaný pri zisťovaní, či je tvrdenie zavádzajúce buď svojím obsahom, alebo spôsobom, akým je prezentované spotrebiteľom. Okrem všeobecného zákazu klamlivých praktík je v prílohe 1 na čiernej listine uvedených niekoľko postupov týkajúcich sa zelených tvrdení.

V rámci snahy o zvýšenie účinnosti smernice o nekalých obchodných praktikách pri zavádzaní environmentálnych tvrdení, EÚ v roku 2016 tiež aktualizovala dokument s usmerneniami o nekalých obchodných praktikách⁷⁵ spracovanými na základe práce skupiny viacerých zainteresovaných strán a dokumentov s usmerneniami uverejnených niekoľkými vnútroštátnymi orgánmi.

Okrem smernice o nekalých obchodných praktikách majú na ekologické požiadavky vplyv aj ďalšie konkrétne právne predpisy EÚ (napr. Smernica 2012/27 o energetickej účinnosti, smernica 2010/31 / EÚ o energetickej hospodárnosti budov atď.).

V septembri 2019 predsedníčka van der Leyen vo svojom pozdravnom liste poslanom novému Komisárovi pre Spravodlivosť Reyndersovi⁷⁶, zdôraznila potrebu „nájsť nové spôsoby, ako spotrebiteľom umožniť informovaný výber a aktívnu úlohu v zelenom prechode“. V decembri 2019,

⁷² https://ec.europa.eu/info/publications/consumer-conditions-scoreboard-consumers-home-single-market-2019-edition_en

⁷³ <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getSurveydetail/instruments/special/surveyky/2257>

⁷⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32005L0029>

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0163>

⁷⁶ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/mission-letter-didier-reynders-2019_enpdf.pdf

sa v **Oznámení o Európskej Zelenej Dohode**⁷⁷ zdôraznilo, že „spoľahlivé, porovnateľné a overiteľné informácie (...) zohrávajú dôležitú úlohu v tom, že umožňujú kupujúcim prijímať udržateľnejšie rozhodnutia a znižujú riziko greenwashingu“. Pri tejto príležitosti Komisia oznámila svoj cieľ zintenzívniť „svoje regulačné a neregulačné úsilie pri riešení falošných ekologických tvrdení“. V januári 2020 sa na EU Samite Spotrebiteľov uskutočnil seminár venovaný „boju proti greenwashingu“, kde sa diskutovalo o možných riešeniach, ktoré môže spotrebiteľská politika EÚ ponúknuť vo vzťahu zavádzajúcim zeleným tvrdeniam. V apríli 2020 Európska komisia zverejnila nový Akčný plán obehového hospodárstva⁷⁸, ktorý obsahuje nové opatrenia na riešenie falošných environmentálnych tvrdení. Komisia tiež ohlásila nový legislatívny nástroj na „posilnenie postavenia spotrebiteľa pri zelenom prechode“.

Politická agenda na národnej úrovni

Na vnútroštátnej úrovni niektoré členské štáty nedávno posilnili boj proti klamlivým zeleným tvrdeniam (napr. Francúzsko vo februári 2020). Národné regulačné orgány tiež zverejnili niekoľko usmerňovacích dokumentov k ekologickým požiadavkám (dánsky ombudsman pre spotrebiteľov, francúzske ministerstvo hospodárstva, britské ministerstvo životného prostredia atď.).

Na Slovensku môže proti firmám, ktorých aktivity možno označiť ako greenwashing zakročiť napr. Slovenská obchodná inšpekcia, alebo Rada pre reklamu.

Úloha spotrebiteľských organizácií

V spoločnostiach, kde rastie povedomie spotrebiteľov o životnom prostredí, sa mnoho obchodníkov snaží túto skutočnosť využiť pri predaji svojich výrobkov. Uvádzajú tvrdenia, ktoré nie je možné preukázať. Spotrebiteľské organizácie zohrávajú kľúčovú úlohu pri ochrane spotrebiteľov pred takými nekalými praktikami, a to najmä pri:

- **Pozorovaní trhu** a odhaľovaní akýchkoľvek zelených tvrdení, ktoré by mohli byť zavádzajúce, a teda nezákonné: Spotrebiteľia často nie sú schopní nezávisle posúdiť, či sú konkrétne tvrdenia pravdivé alebo nie, a môžu tak ľahko spadnúť do pasce výrobkov, ktoré sa iba tvária, že sú ekologickejšie.
- **Testovaní výrobkov a služieb**: Spotrebiteľské organizácie majú jedinečnú odbornosť k tomu, aby dokázali posúdiť, či konkrétne ekologické tvrdenia sú opodstatnené a pomôcť spotrebiteľom pri výbere najlepších výrobkov.
- **Spochybňovaní neférových zelených tvrdení a prípadov neférového zastarávania pred súdmi a/alebo verejnými orgánmi**: Spotrebiteľské organizácie musia hrať dôležitú úlohu pri presadzovaní pravidiel, ktoré sa uplatňujú na ekologické tvrdenia.

⁷⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

⁷⁸ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf

- **Vzdelávaní spotrebiteľov v oblasti greenwashingu:** Aj keď si spotrebiteľia čoraz viac uvedomujú vplyv svojich nákupov na životné prostredie a chcú to zohľadniť pri výbere produktu, často si neuvedomujú, že niektoré z tvrdení alebo označení na trhu nie sú spoľahlivé alebo pravdivé.
- **Ovplyvňovanie právnych predpisov** s cieľom zabezpečiť, aby boli spotrebiteľia účinne chránení pred klamlivými ekologickými tvrdeniami: V súčasnosti, na úrovni EÚ neexistujú žiadne osobitné zákony upravujúce ekologické tvrdenia. Uplatňujú sa iba všeobecné pravidlá smernice o UCPD. Nedostatok právnej istoty a plynulého presadzovania nebráni rastúcemu počtu nepodložených zelených pohľadávok na trhu.

Ďalšie zdroje o právach spotrebiteľov

- **Pozičný dokument BEUCu: Spotrebiteľia v centre pozornosti na ceste k udržateľnosti.** Pohľad BEUC'u na Európsku Zelenú Dohodu : http://www.euc.eu/publications/beuc-x-2020-0012_beuc_position_on_european_green_deal.pdf
- **Pozičný dokument BEUCu: Výzvy BEUCu za účinný zákaz klamlivých zelených tvrdení** (bude aktualizovaný v roku 2020): <https://www.beuc.eu/publications/2011-09991-01-e.pdf>

7.2. Práva spotrebiteľa a čo môže prispieť k výrobkom s dlhšou životnosťou

Prečo sú práva pre spotrebiteľov dôležité

Spotrebiteľia uprednostňujú výrobky s dlhšou životnosťou. Podľa nedávnej štúdie ⁷⁹, sú dokonca pripravení zaplatiť podstatne viac za výrobky, ktoré sú odolnejšie a opraviteľnejšie.

Navyše si čoraz viac uvedomujú problémy životného prostredia a mimoriadne situácie v oblasti zmeny podnebia ktorým čelíme. Chceli by sa viac venovať obehovému hospodárstvu ⁸⁰ a najlepším spôsobom, ako k tomu môžu prispieť, je nákup výrobkov s dlhšou životnosťou.

Pri dosahovaní týchto cieľov im pomáha spotrebiteľské právo. Do dvoch rokov od zakúpenia produktu sa na spotrebiteľov vzťahujú zákonné záručné práva, ktoré zabezpečujú, že v prípade chybného produktu môžu byť požiadaní o opravu, výmenu alebo dokonca v niektorých prípadoch o vrátenie peňazí. Takéto povinnosti vytvárajú stimul pre predajcov (a nepriamo výrobcov), aby zvolili výrobky s dlhšou životnosťou.

Politická agenda – úroveň EÚ

Hlavnými nástrojmi, ktoré spotrebiteľské právo používa na podporu výrobkov s dlhšou životnosťou, sú práva zo zákonnej záruky.

⁷⁹ Štúdia správania o zapojení spotrebiteľov do obehového hospodárstva, October 2018, [final report](#).

⁸⁰ Ibid

V súčasnosti sú na úrovni EÚ stále regulované **Smernicou 1999/44 / ES o predaji a zárukách**. Ide o smernicu o minimálnej harmonizácii, ktorá dáva spotrebiteľovi právo na určité prostriedky nápravy v prípade, že je jeho tovar poškodený. Táto smernica ustanovuje hierarchiu týchto nápravných opatrení. V prípade nesúladu môže spotrebiteľ v prvom rade požiadať o opravu alebo výmenu. Ak to nie je možné v primeranej lehote alebo bez významných nepríjemností pre spotrebiteľa, môže požiadať aj o zníženie ceny alebo ukončenie zmluvy (čo vedie k vráteniu kúpnej ceny).

Avšak čoskoro začne platiť nová **Smernica (EÚ) 2019/771**⁸¹. Nová smernica prináša niekoľko zmien, ktoré môžu prispieť k výrobkom s dlhšou životnosťou:

- Predĺženie obdobia, počas ktorého sa predpokladá nesúlad v čase dodania (obrátenie dôkazného bremena), na jeden rok, s možnosťou, aby ho členské štáty predĺžili na dva roky.
- Trvanlivosť sa stala novou objektívnou požiadavkou na zhodu.
- Povinnosť poskytovať aktualizácie, aby sa zabezpečilo, že tovar s digitálnymi prvkami zostane v zhode.
- Bola zavedená nová dobrovoľná komerčná záruka trvanlivosti - podľa ktorej môže byť výrobca priamo zodpovedný spotrebiteľovi.

Táto smernica sa v súčasnosti transponuje do vnútroštátnych právnych predpisov rôznych členských štátov EÚ (s termínom transpozície 1. januára 2021) a začne sa uplatňovať od 1. januára 2022.

V decembri 2019, Európska komisia zverejnila Oznámenie o Európskej Zelenej Dohode⁸², v ktorom oznámila svoj cieľ dosiahnuť, aby bola EÚ uhlíkovo neutrálna do roku 2050. Za týmto účelom ohlásila sériu iniciatív aj v oblasti spotrebiteľského práva. Ďalej ich upresnil nový Akčný plán pre obehové hospodárstvo⁸³, ktorý bol zverejnený v marci 2020. Akčný plán ohlásil revíziu spotrebiteľského práva EÚ s cieľom zabezpečiť, aby spotrebiteľ v mieste predaja dostal dôveryhodné a relevantné informácie vrátane informácií o životnosti výrobku a dostupnosti opravárenských služieb, náhradných dielov a príručiek opráv. Bolo oznámených niekoľko legislatívnych návrhov na ďalšie roky, vrátane:

- Legislatívny návrh na posilnenie postavenia spotrebiteľov v zelenom prechode (2020)
- Legislatívny návrh na zdôvodnenie zelených tvrdení (2020)
- Legislatívne a nelegislatívne opatrenia ustanovujúce nové „právo na opravu“ (2021)

Európska Zelená Dohoda bola vyhlásená za najvyššiu prioritu pre Komisiu Ursuly von der Leyenovej, ale niektoré z jej iniciatív sa bohužiaľ môžu odložiť kvôli súčasnej pandémie COVID-19⁸⁴.

⁸¹ Smernica 2019/771 o určitých aspektoch týkajúcich sa zmlúv o predaji tovaru.

⁸² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

⁸³ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf

⁸⁴ Týka sa to aj dvoch vyššie uvedených iniciatív o posilňovaní právomocí spotrebiteľov a o ekologických tvrdeniach, ktoré boli odložené na rok 2021. Prípravné práce v rámci Komisie však stále prebiehajú a bolo zverejnených niekoľko verejných konzultácií, ku ktorým BEUC prispeje. Konzultácie sú k dispozícii na tejto webovej stránke: https://ec.europa.eu/info/consultations_en

Politická agenda na národnej úrovni

Vo februári 2020 prijalo Francúzsko nový zákon o obehovom hospodárstve⁸⁵. Počíta sa s rôznymi opatreniami, ktorých cieľom je zabezpečiť lepšie informácie pre spotrebiteľov, predchádzanie vzniku odpadu atď. Napríklad od 1. januára 2021 budú výrobcovia a dovozcovia povinní informovať spotrebiteľov o environmentálnych vlastnostiach svojich výrobkov, najmä o ich trvanlivosti, opraviteľnosti, potenciále opätovného použitia, použitia recyklovaných materiálov atď.

Na Slovensku vznikla Informačná Platforma Zelené hospodárstvo, kde sú publikované riešenia v oblasti prispôsobovania sa zmene klímy, efektívneho využívania energie a zdrojov, nakladania s odpadmi a hospodárenia s vodou.

Vid': <https://zelene-hospodarstvo.enviroportal.sk/riesenia?env=test&search=y&filter%5Bcategory%5D%5B%5D=2&filter%5Bkeyword%5D=>

Úloha spotrebiteľských organizácií

Spotrebiteľské organizácie sú dôležitými strážcami trhu, ktorí pomáhajú spotrebiteľom pri hľadaní výrobkov s dlhšou životnosťou. Najdôležitejšie je:

- **Testovanie výrobkov a služieb:** Spotrebiteľské organizácie pomáhajú spotrebiteľom pri výbere najvýkonnejších a najtrvanlivejších výrobkov.
- **Tvorba odporúčaní pre spotrebiteľov:** Na základe výsledkov ich testov spotrebiteľské organizácie zverejňujú rebríčky v rôznych kategóriách výrobkov a udeľujú odmeny za najlepšie výrobky.
- **Informovanie a rady spotrebiteľom o ich právach** v prípade, že produkty, ktoré si kúpili, sú chybné, nespĺňajú ich očakávania alebo predčasne zlyhajú.
- **Vzdelávanie spotrebiteľov o ich právach**, a čo je najdôležitejšie o pravidlách ustanovujúcich ich práva na zákonnú záruku, prostredníctvom kampaní na zvyšovanie povedomia, článkov v časopisoch, liniek pomoci atď.
- **Pozorovanie trhu** a odhaľovanie akýchkoľvek vzorcov, ktoré by mohli viesť k tomu, že niektoré konkrétne výrobky predčasne zlyhajú (viac o projekte PROMPT v časti 7.3 venovanej predčasnému zastaraniu).
- **Uplatňovanie spotrebiteľských práv** pred súdmi a/alebo verejnými orgánmi.
- **Ovplyvňovanie právnych predpisov:** Najdôležitejšie je zabezpečiť, aby sa spotrebiteľia mohli spoľahnúť na svoje právne záruky počas celej očakávanej životnosti svojich výrobkov.

Ďalšie zdroje o právach spotrebiteľov

- **Pozičný document BEUCu** k návrhu smernice o určitých aspektoch zmlúv o predaji tovaru na diaľku:
https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-053_csc_beuc_position_paper_on_tangible_goods_proposal.pdf

⁸⁵ Zákon z 10. februára 2020 o boji proti odpadu a obehovej ekonomike : <https://www.vie-publique.fr/loi/268681-loi-lutte-contre-le-gaspillage-et-economie-circulaire>

- **Pozičný dokument BEUCu:** Trvanlivý tovar: Trvalo udržateľnejšie výrobky, lepšie práva spotrebiteľa:
http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2015-069_sma_upa_beuc_position_paper_durable_goods_and_better_legal_guarantees.pdf
- Webové stránky BEUC o tovaroch dlhodobej spotreby:
<https://www.beuc.eu/durable-goods>
- Nový EÚ Akčný plán obehového hospodárstva:
https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf

7.3. Nové nariadenie o dohľade nad trhom

EÚ prijala na jar 2019 nové Nariadenie o dohľade nad trhom⁸⁶. Zatiaľ čo v minulosti sa legislatíva zameriavala predovšetkým na aspekty bezpečnosti výrobkov, týmto právnym predpisom boli požiadavky rozšírené tak, aby pokrývali určité environmentálne aspekty výrobkov vrátane požiadaviek na ekodizajn, environmentálnu značku a energetické označovanie, ako aj niektoré požiadavky na chemikálie a odpad.

Cieľom tohto Nariadenia je:

„zlepšiť fungovanie vnútorného trhu posilnením dohľadu nad trhom s výrobkami, na ktoré sa vzťahujú harmonizačné právne predpisy Únie (...), s cieľom zabezpečiť, aby iba vyhovujúce výrobky, ktoré spĺňajú požiadavky zabezpečujúce vysokú úroveň ochrany verejných záujmov, ako je zdravie a bezpečnosť vo všeobecnosti, zdravie a bezpečnosť na pracovisku, ochrana spotrebiteľa, ochrana životného prostredia a verejnej bezpečnosti a akékoľvek iné verejné záujmy chránené týmito právnymi predpismi sú prístupné na trhu Únie.““

Toto nové Nariadenie môžu spotrebiteľské organizácie využiť mnohými spôsobmi, ako zlepšiť súlad s environmentálnymi požiadavkami výrobkov:

- Ak by spotrebiteľské organizácie laboratórnym testovaním zistili nesúlad výrobkov s environmentálnymi požiadavkami, môžu použiť toto nové nariadenie ako právny základ na hlásenie výsledkov laboratórnych testov národným orgánom dohľadu nad trhom a požiadať ich, aby podnikli kroky proti hospodárskym subjektom, ktoré nie sú v súlade s právnymi predpismi.
- Nové Nariadenie okrem toho umožňuje uzatváranie formalizovanejších dohôd o spolupráci s tretími stranami, a to aj so skupinami spotrebiteľov: *„orgány dohľadu nad trhom sa môžu dohodnúť s (...) organizáciami zastupujúcimi (...) konečných používateľov na vykonávaní spoločných činností, ktorých cieľom je podpora súladu, zisťovanie nesúladu, zvyšovanie povedomia a poskytovanie usmernení v súvislosti s harmonizačnými právnymi predpismi Únie, pokiaľ ide o konkrétne kategórie výrobkov, najmä kategórie výrobkov, o ktorých sa často zistí, že predstavujú vážne riziko, výrobky ponúkané na predaj online.“*

⁸⁶ Nariadenie EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2019/1020 o dohľade nad trhom a súlade výrobkov a o zmene smernice 2004/42/ES a nariadení (ES) 765/2008 a (EÚ) č. 305/2011, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1020>

- Nové nariadenie tiež vyžaduje, aby Európska Komisia zriadila siete orgánov presadzovania práva členských štátov tak, aby lepšie spolupracovali na zabezpečovaní súladu výrobkov ako v minulosti (tzv. Sieť Únie na zabezpečenie súladu výrobkov). Ak sa teda skupiny spotrebiteľov dozvedia o nevyhovujúcich výrobkoch, ktoré sa pravdepodobne budú predávať v mnohých krajinách EÚ, mali by požiadať svoje vnútroštátne orgány presadzovania práva, aby tieto informácie zdieľali s ostatnými členskými štátmi pri následných opatreniach na iných vnútroštátnych trhoch EÚ a aby zabezpečili súdržnosť donucovacích opatrení na celom vnútornom trhu EÚ.
- Spotrebiteľské skupiny môžu informovať spotrebiteľov vo svojich národných testovacích časopisoch o nevyhovujúcich výrobkoch a radiť im proti nákupu.

This document has been produced under a service contract with the European Commission. The content of it represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.